

Jasmina Čaušević i Sandra Zlotrg

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

Sarajevo, 2011

Jasmina Čaušević i Sandra Zlotrg

**Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju,
medijima i pravnim dokumentima**

Sarajevo, 2011.

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

Naslov: Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

Autorice: Jasmina Čaušević
Sandra Zlotrg

Saradnice: Aida Spahić
Ivana Dračo
Klaudija Mlakić Vuković
Lamija Kosović
Merima Dervišić
Nadina Grebović
Sabina Bečić

Recenzentice: Amela Šehović
Đermana Šeta

Izdavač: Udruženje za jezik i kulturu Lingvisti i Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu

Za izdavača: Sandra Zlotrg

Grafičko uređenje: www.seti.ba

Štampa: NIK Grafit, Lukavac

Ova publikacija je štampana uz podršku FIGAP programa.

Ova publikacija je besplatna i neće biti predmet prodaje. Stavovi izneseni u ovoj publikaciji su mišljenja autorica i ne predstavljaju nužno stavove Agencije za ravnopravnost spolova BiH, Gender centra Republike Srpske i Gender Centra Federacije BiH.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

305-055.1/.2:37(497.6)(035)
811.163.4(497.6) :366.521/.522(035)

ČAUŠEVIĆ, Jasmina

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku
u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima /
Jasmina Čaušević i Sandra Zlotrg. - Sarajevo :
Udruženje za jezik i kulturu Lingvisti : Centar za
interdisciplinarnu postdiplomske studije, 2011. -
100 str. : graf. prikazi ; 25 cm

Bibliografija: str. 99-100 i uz tekst.

ISBN 978-9958-1932-0-0 (Udruženje Lingvisti)
ISBN 978-9958-704-27-7 (Centar za
interdisciplinarnu postdiplomske studije)
1. Zlotrg, Sandra
COBISS.BH-ID 18898950

Sadržaj

I dio - Diskriminacija u jeziku	5
II dio - Prijedlozi za korištenje rodno osjetljivog/gender senzitivnog jezika u javnom diskursu.....	9
Uvod.....	9
Gramatički razlozi	10
Opće preporuke.....	13
Upute za autore i autorice udžbenika.....	17
Obraćanje	17
Davanje uputa	18
Oblici za titule, zvanja i zanimanja.....	20
Stereotipi.....	24
Upute za medijsko izvještavanje.....	27
Upute za usklađivanje pravnih dokumenata sa Zakonom	31
III dio - Preporuke za korištenje politički korektnog jezika u odnosu na osobe sa invaliditetom.....	33
IV dio - Prijedlozi za korištenje politički korektnog jezika u odnosu na LGBTTIQ populaciju.....	39

V dio - Uvažavanje samoimenovanja.....	43
Umjesto zaključka	47
VI dio - Rječnik	49
Napomena za korištenje rječnika.....	49
Definicije pojmova koji su korišteni u priručniku	53
VII dio - Literatura.....	99

I dio

Diskriminacija u jeziku

Priručnik koji imate pred sobom rezultat je polugodišnjeg rada na projektu *Gender senzitivni jezik u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima* koji je financiran sredstvima Finansijskog mehanizma za provedbu *Gender akcionog plana* u Bosni i Hercegovini.

Pravni okvir priručnika jeste *Zakon o ravnopravnosti spolova BiH* (2003) te *Zakon o zabrani diskriminacije BiH* (2009). Ovi normativni akti oslanjaju se na *Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima* i *Međunarodnu konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom*.

Zakonom je, dakle, zabranjen svaki oblik diskriminacije. U članu 2. navodi se:

Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da

bilo kojem licu onemogućiti ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima javnog života. (Zakon o zabrani diskriminacije)

6

Prepoznale smo obrazovanje i medije kao ključne sfere društva koje imaju potencijal da šire ideju ravnopravnosti spolova te prava svake osobe bez obzira na rasu, boju, spol, jezik, vjeru.... Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2009. godine (prečišćena verzija) u članovima 6. i 21. nalaže da se planovi i programi obrazovnog sistema uspostave tako da se eliminišu sve stereotipne slike muškaraca i žena te da se u medijima osobe ne smiju prikazivati na uvredljiv ili omalovažavajući način.

Naravno, zakonski mehanizmi moraju ići ruku pod ruku sa razvijanjem svijesti ljudi o njihovim pravima. U našem društvu postoji svijest o važnosti borbe protiv diskriminacija po svim osnovama, ali nemamo, uopćeno gledajući, strateški uređene institucionalne mehanizme koji bi eliminirali subordinacije i provodili ravnopravnost. Stanje u jeziku još je teže jer niti postoji svijest o **diskriminaciji u jeziku** niti postoje strategije za prevladavanje tog stanja.

Ovdje ponuđene smjernice imaju za cilj pomoći provođenje, prije svega, zakonske odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, član 9 (e) da „diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam“. Sama struktura bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika, s druge strane, posjeduje sisteme za ravnopravnu vidljivost spolova, tj. ima nastavke za ženski rod i zahtijeva slaganje riječi u rečenici.

Rodno osjetljiv jezik je važno društveno i ideološko pitanje koje doprinosi većoj vidljivosti žena i ženskog rada. Društvena moć jasno se ogleda u jeziku, a odbacivanje generičke upotrebe muškog roda, u pisanoj i usmenoj komunikaciji, gdje se žene niti vide niti čuju, već podrazumijevaju, prvi je korak ka ravnopravnoj raspodjeli te moći. Jezik je, pored ostalog, i paradigma ideoloških, društvenih, ekonomskih, zakonskih i političkih odnosa koji vladaju u društvu.

Kritička lingvistika, kao disciplina koja jezik ne tumači kao „ogledalo“ socijalnih relacija, insistira na ideji da upravo jezik konstruira realnost, u kojoj se neprekidno vodi borba za nametanje legitimnog viđenja, tj. normiranje, koje isključivo zavisi od toga koliko simboličkog kapitala imaju u svojim rukama agensi koji učestvuju u toj borbi (Bourdieu, 1992). Moć imenovanja učestvuje u simboličkom građenju stvarnosti, pretvarajući svijet u strukturu. S ovim u vezi je i činjenica da danas čak i oni lingvisti koji ne prihvataju tezu o jeziku kao simboličkom kapitalu govore o pojačanom zanimanju za jezik i za ispitivanje njegove moći u ideološkim sferama (Katnić-Bakaršić, 2006). Jezik nije odraz naše ličnosti, roda, socijalnog statusa ili kulture kojoj pripadamo, jezik prije konstruira naše identitete (Moranjak-Bamburać, 2006) i društvo uopće.

Politička korektnost (uz pridjevski oblik *politički korektno*) predstavlja izbjegavanje izraza ili postupaka koji mogu izgledati kao da se njima hoće isključiti, marginalizirati ili uvrijediti osobe koje su socijalno ugrožene ili diskriminirane. Dakle, širi je termin od rodno osjetljivog jezika, jer u sebi uključuje i načine imenovanja osoba sa invaliditetom, starijih osoba, pripadnika etničkih manjina, LGBTTIQ osoba, te drugih

skupina ljudi za koje se vežu neki društveni stereotipi. Naravno, politička korektnost podrazumijeva i izbjegavanje stereotipiziranja takvih osoba kroz neprimjerene komentare, viceve ili vizuelno prikazivanje.

8

Do sada su u našem društvu razne nevladine organizacije ukazivale na probleme stereotipnog prikazivanja marginaliziranih grupa, ali mi ovim priručnikom želimo odgovoriti na pitanje šta je to sve diskriminacija u jeziku i koja je to korektna terminologija koja se treba koristiti u odnosu na pripadnike i pripadnice ovih grupa.

Profesije, titule i zvanja u ženskom rodu jesu političko pitanje, jer sve dok postoje kategorije zanimanja poput spremačice, domaćice, stjuardese, kuharice (koja nikome ne zvuče smiješno ili rogobatno), treba da postoje i psihologinje, dekanese, delegatkinje i doktorice. U suprotnome, jasno je pokazano gdje je kome i kojoj mjesto u društvu.

Pružanjem praktičnih savjeta i prijedloga za uvođenje rodno osjetljivog i politički korektnog govora u nastavne udžbenike, prateću literaturu, u nastavnička zvanja, medije i pravne dokumente, cilj nam je dati poticaj za uvođenje rodno osjetljivog jezika u javni diskurs uopće. Polazište, kojim smo se vodile sastavljajući ovaj priručnik, jeste da pomoću jezika uvijek nešto činimo¹ i da čineći pravimo izbore shodno kontekstu i sagovorniku/ci. Naš moto je da jezik „sam po sebi“ nije ni muškocentričan ni diskriminatoran nego ga takvim čine oni/e koji se njime služe.

¹ Teorija jezičke djelatnosti kaže da se jezikom uvijek nešto čini u društvu te da je svaki govornik/govornica odgovorna za jezik, odnosno, za upotrebu jezika.

II dio

Prijedlozi za korištenje rodno osjetljivog/gender senzitivnog jezika u javnom diskursu

9

Uvod

Javni diskurs podrazumijeva upotrebu jezika u službenoj (mediji, obrazovanje i administracija) i javnoj komunikaciji. Dakle, svaka situacija u kojoj se od govornika i govornica očekuje da koriste standardni jezik obavezuje nas da taj jezik ne sadrži izraze koji bi nekoga mogli diskriminirati po bilo kojem osnovu.

Rodno osjetljivi jezik odgovara angliciziranom terminu *gender senzitivni jezik* i podrazumijeva osvještavanje da u jeziku postoje muški, ženski i srednji rod i da se u govoru trebaju koristiti oni oblici koji će odražavati svijest o ravnopravnosti spolova.

Mnoge osobe nalaze opravdanje što ne koriste rodno osjetljiv jezik u činjenici da su „navikle“ da govore na određen način – da su navikle da za ženu koja se, primjerice, bavi filozofijom kažu da je „filozof“ iako je ona i prema jezičkim pravilima i prema zakonima i prema logici – filozofkinja. Treba osvijestiti ideju da je jezik navika baš koliko i odvika. S tim u vezi je i ideja da je prepoznavanje i suzbijanje diskriminatorskih praksi u jeziku

proces koji traje i na kojem je neophodno stalno raditi, kako na ličnoj tako i na društvenoj razini.

Prijedlozi koje ovdje dajemo poštuju osnovne gramatičke i zakonske norme u Bosni i Hercegovini:

10

- gramatičko pravilo kongruencije, tj. slaganja riječi u rečenici
- postojanje mocijskih sufiksa
- Zakon o ravnopravnosti spolova BiH (2003).

Gramatički razlozi

Generička upotreba muškog gramatičkog roda, uz obrazloženje da je upotreba muškog gramatičkog roda neutralna i da podrazumijeva i žene, narušava rodnu ravnopravnost. Ako već postoje norme koje se odnose na žene (ženski gramatički rod, sufiksi, itd.) nema razloga (osim ideoloških) da žene u jeziku budu nevidljive niti da se podrazumijevaju.

Gramatička struktura našeg jezika takva je da sve imenice imaju rod koji se određuje prema nastavcima i tipovima deklinacije. Imenice koje se odnose na ljude imaju tzv. prirodni rod tako da imenica *sudija*, iako ima nastavak -a i mijenja se kao imenice ženskog roda na -a, gramatički je muški rod jer se odnosi na osobu muškog spola.

U feminističkoj literaturi razlikujemo termine rod i spol. Spol je biološka kategorija (spolni organi, hromozomi, hormoni, žlijezde i anatomske karakteristike) prema kojoj razlikujemo osobu kao mušku ili žensku, dok je rod društvena, kulturalna i historijska kategorija (konstrukt) prema kojoj smo naučili/e razlikovati muškarce i žene. Ova razlika ima šire društvene implikacije prema kojima društvo treba priznati ljudska prava svim osobama koje se ne osjećaju 'muškarcima' ili 'ženama'. U našem jeziku takve osobe mogu izabrati o sebi govoriti u srednjem rodu ili u neutralnim konstrukcijama.

U gramatikama se, pak, ne govori o rodu kao društvenom konstrukt, nego kao o (isključivo) gramatičkom terminu. Poštujući gramatički rod koji je izveden iz 'prirodnog' roda i poštujući pravilo kongruencije koji kaže da se subjekat i predikat moraju slagati u rodu i broju, slažemo se da su naredne rečenice negramatične:

- * Maja i Ena su došli.
- * Sekretar Akademije donijela je odluku.

Naš jezik je takav da omogućava i korištenje rodno neutralnih reči, a od naše kreativnosti zavisi i umješnost kako ćemo govoriti ili pisati u situacijama koje uključuju osobe oba spola, ili kada ne znamo o kojem spolu je riječ.

Osnovna neutralna riječ na kojoj insistiramo jeste **osoba**². Tako umjesto maloljetnik ili maloljetnici u kontekstu gdje se pod tim podrazumijevaju i maloljetnice, treba reći: maloljetna osoba, maloljetne osobe.

12 Osim toga, treba kreativno izbjegavati situacije gdje je uobičajeno koristiti generičko čovjek (što odgovara njemačkom i engleskom 'man' koji se danas zamjenjuje neutralnim 'one' ili 'person') mijenjajući takve konstrukcije u neutralne:

Čovjek bi rekao da (...) -> Reklo bi se (...)

Bosanski, hrvatski, srpski jezik bogat je mocijskim sufiksima (sufiksima za izvođenje imenica ženskog roda iz muškog i obratno), a na svakoj osobi je da odabere iz postojećeg inventara riječi (za zanimanja, titule i sve riječi kojima se upućuje na osobu) onu jezičku formu za ženski oblik koja odgovara njenom osjećaju za jezik³.

„Neprikladni“ oblici imenica u ženskom rodu nisu lingvističke kategorije i ne mogu se uzimati kao valjan argument. „Familijarni“, „pogrđni“, „omalovažavajući“ prizvuk nekih oblika također je stvar navike govornika i govornica. Nastavak -ica gramatički je homonim jer se koristi i za tvorbu umanjena i za tvorbu mocijskih parova. Ne znači da su ženski oblici umanjene!

² Svenka Savić predlaže da se i u srpskom jeziku ustaljeni oblik 'lice' zamijeni imenicom 'osoba', u značenju osoba muškog ili ženskog pola. (Savić, 2006)

³ Obratite pažnju na retorička sredstva u samom priručniku. Rečenica glasi: 'na svakoj osobi je (...)' a ne 'na svakom čovjeku je (...)'.

U slučaju homonima kao trenerice ili trenerke, govornice, poslanice, bilježnice i sl., kontekst će razriješiti semantička ograničenja ženskog roda jer ne postoji kontekst u kojem bi moglo doći do zabune. Primjer 'Govornica je izašla za govornicu' može se izbjeći kreativnom upotrebom riječi: 'Govornica je preuzela riječ'. U ovom konkretnom primjeru akcent je (dodatno) razlikovno svojstvo prema kojem znamo da li se radi o osobi ili o predmetu.

Opće preporuke

1. Poštovati gramatičko pravilo da se rod, broj i padež pridjeva i imenica, odnosno, rod i broj imenica i glagola mora slagati.

U množini, ako je riječ o grupi žena ili ako su žene u većini, koristiti ženske oblike u glagolskom pridjevu radnom.

2. Imenice ili sintagme koje označavaju nazive profesija, zanimanja, zvanja, titula, radnih mesta žena, koristiti u ženskom gramatičkom rodu dosljedno.
3. Ako je žena nositeljica neke funkcije dosljedno koristiti ženski oblik u svim situacijama gdje se upućuje na nju: **Ured premijerke Vlade; zamjenik/ca premijerke** i sl.

4. Kada se pišu službeni dopisi, ako je nepoznat spol osobe kojoj se upućuje dopis, ne koristiti generički muški rod 'Poštovani,' nego navoditi – **Poštovana/poštovani**, ili **Poštovani/a**. Općenito koristiti paralelne forme ako se preporuka odnosi i na muškarce i na žene: 'Mole se sve pacijentice i pacijenti da predaju knjižice'.
5. U obraćanju grupi ljudi obraćati se i muškarcima i ženama. Tako će žena reći: 'Poštovane kolege i kolegice', dok će se muškarac prvo obratiti kolegicama.
6. Ukoliko se radi o dokumentima u kojima se često spominju imenice koje se odnose na ljude, radi preglednosti i čitljivosti može se koristiti isključivo muški rod, s tim da je neophodno prvi put upotrijebiti oba oblika uz objašnjenje: 'Smatra se da se svi izrazi upotrijebljeni u muškom gramatičkom rodu u ovom dokumentu odnose bez diskriminacije i na žene'.
7. Danas su žene i ministrice i doktorice i hadžinice i same stiču zvanja i titule. Društveni status nije (i ne treba biti) povezan sa bračnim statusom. Pitati ženu, posebno u službenoj komunikaciji, da se opredijeli da li je „**gospođa** ili gospođica“ ne samo da je nepotrebno, nego se smatra neučtivošću. Ponavljamo, u službenoj komunikaciji informacija da li je žena udata ili ne, razvedena ili udovica apsolutno je irelevantna⁴. Ovome u prilog ide i činjenica da je riječ 'gospođica' u našem jeziku

⁴ Takvo vezivanje i asociranje žene uz muškarca (udata ili ne) podvrgnuto je kritici, jer, sa jedne strane, ženu stavlja u ovisan položaj, dok sa druge strane pretpostavlja da su sve žene heteroseksualne i „po prirodi stvari“ vezane za muškarce.

ispunjena raznim značenjima: ili je žena neudata ili je mlada ili je strategija dodvoravanja starijoj ženi.

8. Uvijek pisati ime i prezime žene: ime mijenjati po padežima, prezime ne mijenjati⁵.
9. U slučaju da želimo reći da je u nekoj oblasti žena bila prva, reći ćemo to koristeći ženski oblik ali tako da je semantički jasno da li se radi o tome da je bila prva žena u toj oblasti ili općenito prva:
 - a. Mirjana Karanović je najbolja glumica od svih naših glumica i glumaca (...)
 - b. Nika Nikić je prva olimpijka od svih koja je osvojila zlato u ovoj kategoriji (...)
 - c. Jadranka Kosor je prva žena koja se našla na premijerskoj poziciji.
10. Izbjegavati stereotipe kao što je da se država 'maćehinski' ponaša prema nekome te seksizme 'slabij/nježnijii spol', 'bolja/ljepša polovina'⁶.

⁵ Pravopisi bi trebali riješiti pitanje pisanja ženskih prezimena koja završavaju na -a: Snežana Bilbija, od Snežane Bilbija ili od Snežane Bilbije.

⁶ Svenka Savić daje primjer iz novina: „Popodne ću otići u grad sa svojom lepšom polovinom. Ovakvim izborom on izbegava da upotrebi reč suprugom, ženom, što je relikv tradicijskog običaja da se u javnosti ne pominje žena po imenu ili po supružničkom određenju. Ona, možda ima svoju profesiju ili neku titulu i treba je po tom kvalitetu u javnosti identifikovati.“ (separat sa predavanja održanog 12.3.2011. u Sarajevu)

Koristiti paralelne oblike u rečenici, ako se preporuka odnosi i na žene i na muškarce. Kosa crta u obilježavanju ovih oblika (bez razmaka) znači veznik i/ili te se tim veznikom može i zamijeniti.

16

Naravno, može se koristiti i kosa crta sa razmacima u značenju *odnosno*.

Trenutno u praksi postoje različiti načini pisanja uporednih oblika (što će pravopisni priručnici trebati ujednačiti):

Molimo građane/ke da se odazovu pozivu...

Kad dođe revizor/-ka morate pokazati kartu.

Raspisuje se konkurs za prijem u radni odnos radnika/radnice.

Pitali smo analitičar(k)e o situaciji....

kao što ne može: Direktor Marko Ilić je odlučila.

ne može ni: Sekretar Hilari Klinton je otvorila zgradu ambasade.

Upute za autore i autorice udžbenika

Rodna ravnopravnost u oblasti obrazovanja podrazumijeva jednako ophođenje prema učenicima i učenicama, dekonstruiranje stereotipa i razvijanje kritičkog mišljenja o rodnim ulogama u društvu. Preneseno na jezik i jezičku praksu, od nastavnika/ca i autora/ica udžbenika očekuje se da koriste rodno osjetljive oblike kada se obraćaju učenicima/ama i studentima/cama direktno ili u vidu uputa te da koriste oblike za zanimanja i u ženskom rodu.

17

Obraćanje

U predgovorima udžbenika autori/ce obično se obraćaju 'učenicima' sa uvodnom riječju. Preporuka je da se obraćaju svima:

Dragi učenici i učenice, (...)

To trebaju praktimirati u nastavnici/e u školama:

Svi učenici i učenice neka predaju svoje radove.

Posebno treba obratiti pažnju kada su u učionici samo učenice. U tom slučaju nastavnici/e trebaju im se obraćati u ženskom rodu:

'Jeste li uradile domaću zadaću?' 'Koja želi na tablu?'

Davanje uputa

U udžbenicima autori/ce koriste tri vrste uputa:

1. bezlične konstrukcije. Kada je udžbenik tek posredno namijenjen učenicima i učenicama, kao u udžbeniku tjelesnog odgoja, upute se daju u bezličnom obliku: infinitivu, imperativu ili modalnim konstrukcijama.

Opružene ruke što više povlačiti unazad i gore sa pripajanjem lopatica kičmenom stubu. Trbuh uvući. (Mehmedić, U. i Mađarević, M. (1998). *Teorija i metodika tjelesnog odgoja*. Zenica: Pedagoška akademija, p. 117)

2. Ti-oblici. U direktnom obraćanju koristiti oblik **Ti** – uradi, napiši, razmisli. Ovaj oblik je neutralan i treba se preferirati.

Прочитај још једном нјесму Млијечни пут Весне Парун. Шта нјесникиња закључује у првој строфи? Да ли је њен закључак исправан? (...) Размишљао ли Ти о свемиру? Која питања постављао си себи и другима? (Begagić, L. [et al.]. (2009). *SVEZAME, otvori se!* čitanka za 6. razred devetogodišnje osnovne škole. Sarajevo: Sezam, p. 8)

3. opisne upute. Direktno obraćanje, osim što je rodno neutralno, daje udžbenicima interaktivni karakter. Opisne preporuke, kao u narednom primjeru, treba izbjegavati:

Igra opuštanja: *Draga, da li me voliš?*

Učenik se obraća drugu do sebe pitanjem:

“Draga, da li me voliš?” na šta on odgovara:

“Da draga, volim te, ali nikako ne mogu da ti se nasmiješim”.

Nakon odgovora, učenik narednoj osobi u lancu postavlja isto pitanje i očekuje odgovor.

Tokom igre, učesnici moraju ostati ozbiljni, a oni koji to ne uspiju, bivaju eliminisani.

Igra je završena onda kada grupa dobije pobjednika, tj. kada najozbiljniji učenik ostane sam.

(Mitrović, D. O. i Džibrić, A. (2006). *Mediji: modul 2*. Tuzla: Bosanska riječ, p. 5)

Udžbenik 'Mediji' koncipiran je tako da prije svake lekcije učenici/e igraju igru opuštanja kojoj je, u konačnici, cilj smijeh. Pretpostavljajući da se pod 'učenik' i 'učesnik' u uputama podrazumijevaju i učenice i učesnice, cilj igre jeste napraviti situaciju u kojoj će dječak dječaka ili djevojčica dječaka pitati 'Draga, da li me voliš?'. Umjesto da propituje, ovakva igra ustvari igra na kartu stereotipa i ideje da dječaci o sebi ne mogu i ne smiju pričati u ženskom rodu. Cijela poenta igre ostaje nejasna zbog generičke upotrebe muškog roda.

'Igra je završena onda kada najozbiljniji/a od vas ostane sam/a.'

Općenito je preporuka da se oblici kreativno koriste i da se učenicima/ama direktno obraća.

20

U slučaju da se u tekstu stalno ponavlja 'učenici' ili 'nastavnik' prvi put obavezno koristiti oba oblika, a u napomenu staviti da će se radi preglednosti teksta u nastavku koristiti oblik muškog roda koji se bez diskriminacije odnosi i na žene i na muškarce.

'Svi studenti i studentice (u daljem tekstu: studenti).'

Oblici za titule, zvanja i zanimanja

Preispitivanje kanona i stavljanje autorica u ravnopravan položaj u udžbenicima⁷ maternjeg jezika i književnosti jedan je od zadataka koji se stavlja pred autore i autorice udžbenika. Uključivanje pjesnikinja, spisateljica i književnih kritičarki manjkavo je bez njihovog pravilnog imenovanja.

⁷ O omjeru autorica i autora u čitankama vidjeti u doktorskoj disertaciji Nenada Veličkovića Ideološka instrumentalizacija književnosti u bosanskohercegovačkim udžbenicima bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti (na primjerima iz čitanki od petog razreda osnovne škole do četvrtog razreda srednje škole): „činjenica da dvije trećine analiziranih čitanki (B05, S05, H06, B06, S06, S07, H07, S08) nemaju osvijesteno to [rodno] pitanje, ukazuje na patrijarhalnost kao stajalište u pitanju vrijednosti. Ovaj problem (a radi se o problemu, jer podrazumijeva neravnopravnost svih ljudi) još je očitiji u omjeru zastupljenih autora i autorica” koji je u prosjeku 11:1 u korist autora. (Veličković, 2010, p. 178)

Dajemo primjer iz udžbenika gdje se jasno vidi da je autor nekonzistentno koristio načine imenovanja:

Dara Sekulić (1931.)

Srpska pjesnikinja porijeklom iz Hrvatske (rođena u Kordunskom Ljeskovcu). Najveći je dio života – od 1953. do 1992. – provela u Sarajevu. Završila Višu školu za socijalni rad. Bila urednica Malih novina. Dobitnik brojnih književnih i društvenih priznanja. Teme njenog pjesništva su patnički bol žene, strepnja, ali i volja da se sudbina nekako primi i podnese. Orijentirana je monožanrovski; osim poezije, ne okušava se u drugim književnim vrstama.

Imela, pjesma jedna je od rijetkih Sekulićkinih pjesama u kojoj ona autoreferira na vlastito stvaranje, ne toliko na postupak koliko na poriv i smisao pjesničkog čina. U izborima iz njenog pjesništva uvijek se nalazi na početku knjige, kao neka vrsta prologa. Antologijska pjesma *Ave Marija* svojim je motivom, tonom i emocionalnim sadržajem reprezentativna unutar cjeline pjesnikinjina opusa.

Od poetskih vršnjaka Sarajevskih možda su najdalje otišli Dara Sekulić i Vihor Lukić. I dok je Lukić, po vokaciji, prozaičar, Sekulićeva se iskazala jedino u poeziji. DARA SEKULIĆ počela je kao i većina ovdajšnjih poslijeratnih pjesnika, ličnom ispoviješću, s početkom koja je svoje osnovno uporište nalazila u čisto psihickim preokupacijama pjesnikinje i u preokupacijama lokalnog literarnog kretanja njenog doba. I, mada je od ispovijednih skica, iza kojih se, tu i tamo, znao osjetiti neki žar, evoluirala do lirike sažetije i sublimnije, osnovna opsesija nekim, samo njoj razumljivim, poetskim neiskristaliziranim bolom ostaje glavna prepreka snažnijem lirskom izrazu kojeg bi ona, možda, mogla doseći, a knjige je dala naslutiti u simboličkoj distanci svoje uspjele pjesme *Ave Marija*. Po tom gl

Jasmina Musabegović (1941.)

Savremena bosanskohercegovačka spisateljica rođena 1941. u Vogošći. Djetinjstvo provela u Mostaru. Gimnaziju i studij južnoslovenskih književnosti i francuskog jezika završila u Sarajevu. Provela izvjesno vrijeme na studijskom boravku u Parizu. Radi kao urednik i danja svjetske književnosti u izdavačkoj kući "Svjetlost". Jasmina Musabegović je književni ugled stekla kao romansijer i autor vrijednih književno-naučnih studija. U fokusu interesa njenih romana je žena Bošnjakinja na nepredvidivim "skretnicama" povijesti, u vremenima prijelomnim za živote i sudbinu pojedinca i kolektiva.

Marina Katnić-Bakaršić (1960.)

Marina Katnić-Bakaršić istaknuta bosanskohercegovačka lingvist. Rođena u Sarajevu. Profesor je stilistike na Filozofskom fakultetu. Autor je brojnih stručnih i znanstvenih radova iz oblasti stilistike, retorike i sintakse. Bavi se i prevodjenjem beletristike sa ruskog jezika.

(Spahić, V. (2003). *Čitanka za četvrti razred gimnazije*. Sarajevo: Sarajevo Publishing.)

Da ispravimo:

22

Jasmina Musabegović je spisateljica, urednica, romansijerka i autorica. U fokusu njenih romana je žena⁸ na nepredvidivim (...)

Dara Sekulić je pjesnikinja, urednica, dobitnica priznanja. Imela je pjesma Dare Sekulić. I dok je Lukić po vokaciji prozaik, D. Sekulić se iskazala jedino u poeziji.

Marina Katnić-Bakaršić je lingvistica, profesorica stilistike te autorica brojnih radova.

Dobar primjer iz ove čitanke jeste i to da se zanimanje može reći i opisno. Umjesto 'prevoditeljica je sa ruskog', možemo reći 'bavi se prevodjenjem' ili 'prevodi sa ruskog'.

Tako i na naslovnica udžbenika može stajati:

'urednica:' ili 'uredila/priredila:'

'autorica:'

'lektorica:', 'korektorica:'

Ako su sve žene recenzentice, tako i navesti:

'recenzentice:'

Također, možemo izabrati i neutralne oblike:

'recenzija:'

'lektura:'

'korektura:'

⁸ Autorova intervencija 'žena Bošnjakinja' osim što je redundantna ideološki je obojena jer sužava značenje autoričinog teksta.

Napomena je utoliko važnija što se u CIP zapisu prepisuju podaci sa korica knjige:

— — — — —
CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

341.218:323.1] (497) (075.3)

NACIJE i države u jugoistočnoj Evropi :

historijska čitanka 2 / urednica izdanja
Mirela-Luminita Murgesku, urednica cjelokupnog
projekta Christina Koulouri, urednik serije na
bosanskom jeziku Enes Milak ; [prijevod: Dženisa
Bužimkić, Lejla Nuhodžić]. – Sarajevo :
Centar za demokratiju i pomirenje u
jugoistočnoj Evropi = Thessaloniki , 2007. ; - 128
str. : ilustr. ; 27 cm.

Stereotipi

Iako prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova* nastavni programi i svi učesnici školskog sistema u Bosni i Hercegovini trebaju promovirati rodnu ravnopravnost, udžbenička politika daleko je od ideala poštivanja ljudskih prava i tolerancije. Počevši od slikovnica za najmlađu djecu, pa preko udžbenika za sve uzraste školovanja, žene i muškarci se prikazuju isključivo kroz dominantne stereotipne uloge i ponašanja. To pokazuje i detaljna analiza udžbenika nacionalne grupe predmeta koja je urađena u sklopu programa podrške obrazovanju Fonda otvoreno društvo iz 2007. godine (Husremović et al., 2007). Analiza obiluje primjerima koji potiču stvaranje stereotipnih slika o drugima, a jedan od najvažnijih zaključaka jeste taj da udžbenici ne potiču kritičko mišljenje.⁹

U tom pravcu idu i primjeri gdje se žene prikazuju stereotipno bez ikakvog komentara autora udžbenika:

Autor udžbenika se odlučuje da uvrsti tekst u kojem je naglašena diskriminacija prema ženi, a da pri tome u interpretaciji ne ponudi učenicima da problematiziraju stavove iznesene u tekstu.

Треба сваку жену тући и јутром и увече, чим обуче котулу, док се ђаво у њој не смири и не цркне!" виче Госпава, као да је заборавила да је и сама женско. Глава јој је хрпава као

⁹ Analizirani su udžbenici nacionalne grupe predmeta. Spominjana doktorska disertacija N. Veličkovića potvrđuje zaključke ovih autora i podcrtava strategije (nacionalne) ideološke indoktrinacije učenika i učenica kroz nacionalno podijeljeni obrazovni sistem i čitanke.

рељеф на карти Европе. Као да је мушко, јер мушким језиком говори, мушким срцем расуђује.... Кукавица, није он човјек него јадо, што јој главу не одсијече, треба свако женско коњама на репове, а што више цичи—знај да више лаже. Што је не баци у безданицу или пред стрвине да је развуку.

(preuzeto iz СВАЂА (одломци) Радослав Братић, Б. Карановић: ПОРОДИЦА)

Ћитанка за 8. разред основне школе, Ђекара, Лићина, Стефановић и Гакловић, Завод за удџбенике, Истоћно Сарајево, 2005. (prema: Hrustemović et al., 2007, p. 71)

Ћести су примјери стереотипне бинарности у језику – лјуди-џене – што ученике/це наводи на закључак да џене нису лјуди.

Примјер из "ђалјиве" приче, која развија стереотип о џениној "памети":

Nekakav Hercegovac zapita kadiju valja li ženu poslušati, a kadija mu odgovori da ne valja; onda Hercegovac nastavi: - Moja žena jutros bješe navalila da ti donesem jedan ćup masla... Onda kadija reče: - Dobro je ka'što i pametnu ženu poslušati.

Ћитанка за 9. разред основне школе, Лићина, Ђекара, Гакловић и Стефановић, Завод за удџбенике, Истоћно Сарајево, 2005. (prema: Hrustemović et al., 2007, p. 71)

Како аутори/це ћитанки произвољно интерпретирају пјесме тако да одговарају њиховим идејма показује и примјер N. Велићковића:

Иако је лирски субјект у пјесми дјевојка, саставлаћи свеједно закључују да је пјесму написао *непознати хрватски аутор*. Иако је аутор непознат, зна се да је Хрват. Иако се билеђска даје под

naslovom usmeno pjesništvo, sastavljači tvrde da je pjesma *napisana*. Iako ikavski govor nije samo hrvatski govor, sastavljači upućuju na suprotno. Cijeli ovaj niz proizvoljnosti ideološki je motivisan. (Veličković, 2010, p. 141)

Jedan od zaključaka analize *Čemu učimo djecu?* jeste i ovaj:

Udžbenici nedovoljno potiču razvoj kritičkog mišljenja kod učenika.

U udžbenicima se nalazi jako mali, skoro zanemarivi broj sadržaja koji učenicima omogućava dobivanje informacija iz više izvora ili sagledavanje problema iz različitih uglova. Interpretacije se uglavnom serviraju kao gotove istine bez mogućnosti njihovog propitivanja. Gotovo da nema sadržaja kojima se potiče razmišljanje o kontraverznim temama bez prosuđivanja drugih.

U udžbenicima se nalazi značajan broj primjera kojima se krše osnovna individualna i grupna ljudska prava. U isto vrijeme, jako malo primjera za promociju univerzalnih ljudskih prava. (Hrustemović et al., 2007, p. 185).

Jedna od preporuka ove analize koje preuzimamo jeste i ta da se u reviziju udžbenika uključi što više aktera, uključujući i ekspert(ic)e iz oblasti ljudskih prava kako bi se udžbenici uskladili sa *Okvirnim zakonom o obrazovanju* iz 2003. godine i *Sporazumom o zajedničkoj jezgru* za sva tri nacionalna plana i programa s ciljem uklanjanja svih oblika segregacije i diskriminacije.

Upute za medijsko izvještavanje

Polazna pretpostavka za ovaj dio priručnika jeste da je obraćanje pažnje na načine oslovljavanja žena samo jedan od aspekata općenite pismenosti. Cilj nam je da novinarki i novinari, ali i lektorice i lektori promisle zašto žene oslovljavaju u muškom rodu i kako složiti rečenicu kada je u funkciji subjekta samo prezime žene.

Pogledajmo primjer sa Hillary Clinton:

HILLARY CLINTON SUTRA DOLAZI U BIH

Svijet vijesti

Nedjelja, 10 Listopad 2010 20:46

Američki državni sekretar Hillary Clinton doputovaće sutra u posjetu BiH u okviru svoje prve balkanske turneje.

Predviđeno je da se Clinton u utorak u Sarajevu sastane sa članovima Predsjedništva BiH, da otvori novu zgradu američke Ambasade u BiH i da razgovara sa studentima.

Sina nezvanično saznaje da bi američki državni sekretar trebalo da razgovara sa dosadašnjim i budućim članovima Predsjedništva BiH.

Američki zvaničnici ranije su najavili da će Clintonova tokom susreta sa političkim liderima u BiH još jednom naglasiti spremnost SAD da pomognu evroatlanskoj integraciji zemlje, ali i podsjetiti na obaveze koje BiH mora sama da realizuje.

Problem sa prezimenima žena jeste u tome što se ona ne mijenjaju. Ako u poziciji subjekta prezime i funkcioniра (Clinton će se sastati. Clinton će još jednom naglasiti. i sl.), u bilo kojoj drugoj poziciji rečenica će biti negramatična: * Bh. zvaničnici reći će Clinton.

Historijski, dodavanje nastavaka na ženska prezimena bilo je uobičajeno u našim jezicima do sredine 20. stoljeća (Hraste, 1953) ali je uvjetovano bračnim stanjem imenovane. Djevojka ima očevo prezime na koje dodaje nastavak -eva, a kada se uda, na muževu dodaje -ka. Sofija Miljkovićeва bi bila neudata žena, Sofija Miljkovička udata.

Danas je neprihvatljivo 'pogađati' da li je žena udata ili ne te se ovi nastavci smatraju anahronim. Preporuka jeste pisati dosljedno **i ime i prezime**, a ako se radi o ograničenom prostoru prvi put navesti puno ime i prezime, a onda koristiti skraćeno ime: S. Miljković. U kosim padežima, ovisno o stepenu formalnosti iskaza, obavezno koristiti ili ime ili titulu odnosno funkciju ispred prezimena žene.

Prijedlog da pišemo uvijek ime i prezime opravdan je u našem primjeru sa sekretarkom Clinton jer bi se u protivnom u naslovu moglo pomisliti da se radi o Billu Clintonu. Dodatnu zabunu predstavlja korištenje funkcije u muškom rodu.

U nastavku pogledajte dobar primjer:

DEPO | MEDIJI

NJEMAČKA: U Berlinu počeo dvodnevni samit NATO-a

Četvrtak | 14.04.2011.

U Berlinu je u četvrtak počeo dvodnevni samit šefova diplomatija NATO zemalja, koji njemački mediji, ocjenjuju kao "samit o Gaddafiju", na kome će Libija i Afganistan biti dominantne teme, a na marginama skupa biće, kako se najavljuje, riječi i o Kosovu

Šef nemačke diplomatije **Guido Westerwelle** pozdravio je učesnike skupa i rekao da je NATO više od jednog vojnog saveza, "zajednica vrijednosti", dok je generalni tajnik NATO-a **Anders Fogh Rasmussen** zahvalio za njemačko učešće u misijama u Afganistanu i na Kosovu.

Njemačka kancelarka **Angela Merkel** i američka državna tajnica **Hillary Clinton**, koje su razgovarale pred početak skupa, zahtjevale su smjenu libijskog šefa države **Moammara Gaddafija**, prenose agencije.

Zajednički cilj je, po riječima **Merkel**, da Gaddafi ode s te pozicije i omogući zemlji prostor za slobodni razvoj.

Insistiranje na kreativnosti posebno se odnosi na novinare i novinarke koji/e moraju učiniti tekst što zanimljivijim. Tako na raspolaganju imamo varijante:

30

1. američka državna tajnica Hillary Clinton
2. tajnica
3. Hillary Clinton
4. H. Clinton
5. Clinton

Primjer kako je 'direktor fizički nasrnuo na tehničkog sekretara', odnosno, sekretarku (kako će se ispostaviti u tekstu vijesti), kao i dodatne preporuke o tome kako izbjeći senzacionalizam i stereotipizaciju kada se govori o rodnoj dimenziji medijskog izvještavanja pogledajte u priručniku autorica Dragane Dardić i Milkice Milojević: *Priručnik za izvještavanje o marginalizovanim grupama* (Dardić i Milojević, 2010). I ove autorice naglašavaju 'moć jezika' koja se ogleda u imenovanju.

Upute za usklađivanje pravnih dokumenata sa Zakonom

Dodatak ovom priručniku u vidu rječnika trebao bi olakšati usklađivanje pravnih dokumenata sa Zakonom.

To podrazumijeva:

1. U klasifikaciju zanimanja uvrstiti i oblike za ženski rod.
2. U oglasima i konkursima za posao bez diskriminacije tražiti da se prijave i muškarci i žene: radnik/radnica; asistent/asistentica...
3. U pravilnike o akademskim zvanjima uključiti i oblike za ženski rod.
4. U diplomama, certifikatima i drugim dokumentima koristiti oblike za ženski rod ako se odnose na ženu:

prof. dr. sc. Hajrija Konjhodžić Raščić
dekanica

5. Usaglasiti signature zaposlenih osoba, vizit-karte, potpise na službenim dopisima, natpise na kancelarijama, itd. poštujući (dok se ove preporuke ne uključe u pravopise) kako osobe žele da se oslovljavaju.
6. Ukoliko se u dokumentima ipak koristi isključivo muški rod, neophodno je prvi put koristiti oba oblika a onda dodati objašnjenje: „Smatra se da se svi izrazi upotrijebljeni u muškom gramatičkom rodu u ovom dokumentu odnose bez diskriminacije i na žene.“.

III dio

Preporuke za korištenje politički korektnog jezika u odnosu na osobe sa invaliditetom

Invaliditet osobe predstavlja njeno stanje, a ne bolest. Zbog svog stanja, **osobe sa invaliditetom** nerijetko trpe diskriminatorno ili omalovažavajuće ponašanje okoline. S druge strane, uslijed nelagode koja se može javiti u komunikaciji sa osobama sa invaliditetom, te da bi se zamaskiralo sažaljenje, pribjegava se „divljenju“ ukoliko osoba sa invaliditetom živi uobičajenim životom.

Da je ova populacija u našem društvu marginalizirana pokazuje se na svakom koraku: od neprilagođenih pločnika, neprohodnih ulica i nepostojanja zvučnih semafora za osobe koje su slijepe ili koriste kolica preko skupih lijekova i pomagala do fenomena da inkluzija djece sa teškoćama u razvoju postoji samo na papiru. Stanje u medijima samo odražava ovakav institucionalni poredak. U *Priručniku za izvještavanje o marginalizovanim grupama* (Dardić i Milojević, 2010) navode se primjeri izvještavanja o osobama sa invaliditetom koji pokazuju stepen neinformiranosti novinara/ki o prihvatljivoj terminologiji te stereotipno prikazivanje osoba sa invaliditetom kao osoba ovisnih o drugim ljudima i nesposobnih za samostalan život.

U svojim preporukama autorice navode da je prvo potrebno koristiti politički korektan jezik a onda napisati priču koja će izbjeći teatralnost i patetiku, ne podleći senzacionalizmu te iskazati jasan i korektan stav prema problemu. Pretpostavka je da se novinari/ke upoznaju sa zakonskim okvirom i međunarodnim konvencijama koje štite osobe o kojima izvještavaju.

Konkretna preporuka jeste pitati za savjet neke od organizacija koje se bave tim problemima. Tako smo, za potrebe ovog priručnika, razgovarale sa Harisom Haverićem, direktorom organizacije Sumero, koji nam je odgovorio na neka konkretna pitanja.

Pregledom naziva naših udruženja, uvidjele smo da se koriste razni termini:

- od korektnih: Udruženje slijepih građana, Udruženje oboljelih od epilepsije, Udruženje za uključivanje osoba sa onesposobljenjem u zajednici, Udruženje za djecu sa višestrukim smetnjama, Udruženje za za podršku osobama sa invaliditetom, itd.

- do nekorektnih: Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima, Udruženje za pomoć mentalno retardiranim osobama, Zavod za zbrinjavanje mentalno invalidnih lica, Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima, Udruženje za pomoć djeci sa posebnim potrebama, Udruženje za pomoć licima sa posebnim potrebama, Udruženje (...) i ostalih tjelesnih invalida, Udruženje (...) i ostalih invalidnih lica, Udruženje invalida, Udruženje roditelja hendikepirane djece i omladine...

Naša država ratificirala je *Međunarodnu konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom* prema kojoj se akcent prenosi sa medicinskog aspekta ovog problema na

društveni plan: osobe sa invaliditetom trebaju se integrirati u zajednicu. To podrazumijeva da ih se ne omalovažava pogrđnim nazivima kao što su 'hendikepirani' ili 'invalid' jer ovi termini u sebi podrazumijevaju stereotipnu sliku da ove osobe nisu sposobne za samostalan život i za doprinos zajednici.

Na pitanje da li je šarolikost naziva naših udruženja rezultat neinformiranosti o prihvatljivim terminima i činjenice da se politička korektnost tek uvodi u javni diskurs u BiH, direktor Haverić je odgovorio:

UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, (usvojena od strane Generalne skupštine UN 2007. godine, potpisana i ratificirana od strane Vijeća ministara BiH 2009. godine) definisala je termine koje bi zemlje potpisnice trebale primjenjivati. U skladu sa njom, **osoba sa invaliditetom** predstavlja generalni termin.

Osobe sa invaliditetom uključuju osobe sa:

- fizičkim teškoćama/invaliditetom (paraplegija, distrofija..)
- intelektualnim teškoćama/invaliditetom (lake, umjerene, teže i teške intelektualne teškoće/invaliditet, Daunov sindrom, autizam..)
- mentalnim teškoćama/invaliditetom (psihoza, šizofrenija..)
- senzornim teškoćama/invaliditetom (slijepi, gluhi..)

Objašnjenja u zagradi nisu definisana u UN konvenciji, već služe za lakše shvatanje pojedinih naziva. Umjesto riječi **teškoće** može se koristiti i riječ **invaliditet**. Iz gore navedenog trebali bi se definisati i nazivi organizacija koje se bave određenim vrstama

invaliditeta, tako da „Udruženje za pomoć mentalno retardiranim osobama“ treba da glasi „Udruženje za podršku osobama sa intelektualnim teškoćama“.

Riječ 'pomoć' u nazivu organizacije treba mijenjati u riječ **podrška**, stare nazive (invalidi, invalidne osobe, hendikepirana djeca, mentalno retardirani, mentalno nedovoljno razvijeni, posebne potrebe, ometeno dijete/osoba, osoba sa smetnjama u razvoju i sl.) zamijeniti sa gore navedenim novim nazivima, te **osobu staviti ispred invaliditeta**. Nikako ne koristiti termine koji potiču od dijagnoza – autističan, cerebralac, slijepac, retardiran, paraplegičar, daunovac.

Svi koji se na bilo koji način bave pitanjima osoba sa invaliditetom ili o njima govore (pa i same osobe sa invaliditetom, roditelji djece sa invaliditetom i drugi) trebaju usvojiti nazive i definicije iz UN Konvencije.

U našem društvu odomaćio se termin 'djeca sa posebnim potrebama' koji se čak smatra korektnim. Naravno, termin nije korektan jer i te osobe imaju iste potrebe kao svi, samo imaju različite (otežane) načine zadovoljavanja tih potreba. Termin 'sa smetnjama u razvoju' i može se koristiti za djecu, ali je neprihvatljiv za odrasle čiji je razvoj završen.

SUMERO je u skladu sa UN Konvencijom i novim principima pokreta osoba sa invaliditetom i članstva u Inclusion Europe izvršio sve promjene u nazivu i statutu. Također su inicirali da njihove članice i partnerske organizacije izvrše ove promjene, a kao konkretan potez u nastojanjima da se u našem društvu usvoji politički korektna terminologija navode i flajer *Ja sam prije svega Marko* u okviru šire kampanje 'Pozitivno o intelektualnim teškoćama'.

Često čujem kako mene i osobe kao što sam ja nazivaju mnogim **pogrdnim imenima:**

debil
kreten
idiot
retardirani
bolesnik
degen
nesposobni
ludak
moron
invalid
glupan
levat
retard
ćaknut
poremećen
usporen

Ja sam prije svega Marko,
a ako baš morate zovite me
OSOBA S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Moji prijatelji kažu da sam dobar drug, pažljiv, vrijedan, odgovoran, tačan...
Kažu da je super što radim kada god imam priliku, što uspijevam živjeti!
sam uz podršku, plaćam račune, kuham...

Pozitivno o intelektualnim teškoćama

U Priručniku za izvještavanje o marginalizovanim grupama navodi se da je osnovni problem taj da su osobe sa invaliditetom i općenito marginalizirane grupe nevidljive u

medijima: „Naime, ako ih ne ignorišu, mediji pripadnike tih grupa prikazuju kao jadnike, gubitnike, nebitne likove, isključene iz društva, zatvorene u unaprijed zadate uloge.” (Dardić i Milojević, 2010, p. 19).

38

Preduvjet za korektno izvještavanje jeste korištenje ispravne terminologije. To se treba osvještavati još od školskih dana. Jedan od izazova našeg društva jeste i inkluzivno obrazovanje, stvaranje takvog okruženja da se djeca sa smetnjama u razvoju, djeca sa oštećenjima sluha, vida i sl. ne izdvajaju u posebne institucije nego da se intergriraju u postojeći školski sistem.

Neadekvatna i pogrdna terminologija, nažalost, može se naći i u udžbenicima:

Поред редовних постојале су бројне вечерње школе за одрасле. Отваране су и специјалне школе за ретардирану дјецу или дјецу са оштећеним слухом и видом.

Istorija za 9. razred osnovne škole, R. Pejić, Zavod za udžbenike Istočno Sarajevo, 2005. (prema: Husremović et al., 2007, p. 108)

Korištenje korektno terminologije, kao i izbjegavanje stereotipnih iskaza, preduvjet je uključivanja osoba sa invaliditetom u društvo, a na koncu i na mjesta odlučivanja.

Koristiti sintagme: osoba/dijete sa invaliditetom, dijete sa smetnjama u razvoju

IV dio

Prijedlozi za korištenje politički korektnog jezika u odnosu na LGBTTIQ populaciju

LGBTTIQ predstavlja skraćenicu za lezbejke, gejeve, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseksualne i queer osobe.

Lezbejke su žene koje emotivno i/ili fizički privlače žene. **Gej** je pojam koji se koristi za muškarce koje emotivno i/ili fizički privlače muškarci.

Biseksualce/biseksualke/biseksulane osobe emotivno i/ili fizički privlače osobe oba spola (Jarić i Radović, 2010). **Transrodne osobe** su one čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje nije u skladu sa uvaženim (nametnutim) tradicionalnim rodnim ulogama i normama. **Transeksualne osobe** su one koje imaju jasnu želju i namjeru da promijene svoj spol, kao i osobe koje su djelomično ili potpuno modificirale (uključujući fizičku i/ili hormonalnu terapiju i operacije) svoje tijelo i svoj prezentaciju, izražavajući svoj rodni i/ili spolni identitet i osjećaj sebe (Zaharijević, 2003). Treba istaći i razliku između transseksualnosti (pojam kojim se u medicini označava poremećaj identiteta) i transeksualnosti (pojam koji označava jedan od mnogobrojnih vrsta identiteta). **Interseksualne osobe** su one koje su rođene sa spolnim organima koji nisu definirani

izričito kao muški ili ženski. **Queer** (kvir) osobe su sve one koje se odupiru heteropatrijarhalnim normama življenja, bez obzira na svoju seksualnu orijentaciju.

Prava LGBTTIQ osoba prepoznata su zakonskim regulativama demokratskih zemalja i garantovana antidiskriminacionim zakonima. U članu 2. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH piše: „Diskriminacija po osnovu spola i spolne orijentacije zabranjena je“. Istospolno orijentirane osobe ne ugrožavaju tradicionalno shvaćenu porodicu i društvene vrijednosti, niti nameću svima svoj način života kada traže svoja prava ili ukazuju na diskriminaciju koju trpe.

Homofobija se na najrazličitije načine iskazuje u društvu, institucijama i uopće u kulturi u kojoj živimo. Homofobija (od grčkih riječi: *homós* što znači isto, jednako i *phóbos* što znači strah) predstavlja izrazito negativan stav ili osjećanje prema homoseksualnim osobama. Pojam ima raznolika značenja, ali se sva svode na mržnju prema homoseksualnosti, neprijateljstvo, pa i strah, što sve zajedno uzrokuje diskriminaciju, predrasude ili nasilje nad osobama homoseksualne orijentacije, bez obzira na spol. Pojam je usko povezan sa rasizmom, fašizmom i seksizmom, jer su u osnovi svih ovih pojava strah, mržnja, diskriminacija i nasilje prema Drugačijem.

Oko nas rade i žive osobe različitih seksualnih identiteta, a samo zato što neko/a misli na ne poznaje nijednu LGBTTIQ osobu, ne znači da takve osobe nema u njegovoj/njenoj okolini. Nema potrebe pretpostavljati da su svi ljudi iz našeg okruženja heteroseksualne orijentacije, jer njih oko 10 % to nije, kako pokazuju mnogobrojna antropološka, sociološka, psihološka i ostala istraživanja. Seksualnost neke osobe nije prva

stvar koju uzimamo u obzir u komunikaciji, a posebno ne treba biti u službenoj komunikaciji.

Istospolna orijentacija je urođeni modalitet ljudske seksualnosti. Uvredljivo je govoriti „normalni i oni koji to nisu“, jer je istospolna orijentacija, također, normalan, samo manjinski vid ljudske seksualnosti, kako su to propisale Svjetska zdravstvena organizacija (1990) i Američko psihološko udruženje (1973).

Uvredljivi su pojmovi: peder, perverzni, nenormalni, lezbača, žene koje mrze muškarce, muškarača, seksualno devijantni, bolesni, ženski petko, tetka, itd.

Situacija u udžbenicima i medijima i u ovoj oblasti nije zadovoljavajuća. U udžbeniku katoličke vjeronauke homoseksualna orijentacija se, naprimjer, stavlja u istu ravan sa silovanjem (Husremović et al., 2007, p. 175). Nenad Veličković u svojoj analizi zaključuje kako je seksualnost općenito protjerana iz čitanki, čak i u interpretacijama djela kao što su *Nečista krv* ili *Duga* koje same po sebi pozivaju na ovakav vid čitanja:

Seksualnost se protjeruje iz škole u nadležnost porodice, ulice i vjere. Seksualnost ugrožava ideju roda i nacije, ideološki zahtjev za nemiješanjem ili za kontrolisanim miješanjem. Tabui

razotkrivaju patrijarhalne mehanizme kojima se nacionalizam služi u očuvanju moći. To je razlog da se ova tema ignoriše (Veličković, 2010, p. 179).

Udruženje Q je 2006. godine uradilo analizu terminologije koja se koristi u odnosu na LGBTTIQ populaciju u štampanim medijima. Jedan od zaključaka jeste, kao što smo vidjeli i u slučaju osoba sa invaliditetom, da se novinari/ke odlučuju pisati o ovim temama na senzacionalistički način ne poštujući univerzalna ljudska prava svih osoba.

Termini u muškom rodu kao homoseksualac ili homoseksualci nisu prihvatljivi jer (opet) osobe ženskog spola i roda čine nevidljivim što ima dublje političke implikacije kad se zna da je homofobija uglavnom usmjerena prema osobama muškog spola (Horozović et al., 2006, p. 17). **Homoseksualne osobe** u sebi uključuje neutralno i muškarce i žene.

Naravno, i na ovom mjestu možemo naglasiti potencijal našeg jezika: „Muški rod nije jedini rod u kome se može pisati, posebno kada je riječ o ovoj temi koja podrazumijeva dekonstrukciju patrijarhalnog, heteronormativnog i binarnog sistema vrijednosti u odnosu na spol i rod“ (Horozović et al., 2006, p. 29).

V dio

Uvažavanje samoimenovanja

Jedno od pravila korištenja politički korektnog jezika jeste i to da određene grupe ljudi treba zvati onako kako one same sebe nazivaju a ne zvati ih onako kako oni smatraju da je pogrdno. Naziv Švabo izveden je iz imena pokrajine; Židov iz imena Jud, ali se koristio u pogrdnom smislu kao način marginaliziranja i stereotipiziranja tih grupa ljudi te je, prema tome, neprihvatljiv.

Romi sebe na svom jeziku nazivaju Romima, tako da se treba koristiti samo taj termin. Nazivi Ciganin ili Firaun ne smiju se koristiti u javnoj upotrebi. Isto vrijedi i za izvedenice koje se koriste u pojedinim izrazima: cigančiti, ciganština i sl.

Porazno je kako su 'Cigani' ipak našli svoje mjesto u jednom udžbeniku:

Primjer u kojem se za pripadnike Romske zajednice koristi pogrdan naziv:
У њему живе Македонци, Срби, Албанци, Цигани, Турци...

Geografija 7, Marić, Grčić i Gnjata, Zavod za udžbenike, Istočno Sarajevo, 2005. (prema: Husremović et al., 2007, p. 141)

Jevreji u Bosni i Hercegovini sebe nazivaju Jevrejima a svoju vjeru **judaizmom**. Oblike kao Židov ili Čifut, židovska vjera, prema tome, ne treba koristiti.

Iako je oblik Šiptar izveden iz albanskog naziva naroda i države, ovaj oblik vremenom je postao pogrdan te ga **Albanci** smatraju uvredom. Ujedno predstavlja primjer kako stereotipi idu ruku pod ruku sa jezičkom praksom.

U bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku u Bosni i Hercegovini još je primjera stereotipiziranja grupa ljudi. **Pripadnici bh. dijaspore** pogrdno će biti nazvani dijasporcima, **starije osobe** garibima, **pripadnici selefijskog pokreta** vebabijama, **ovisnici** narkomanima. Rasprava o tome da nekome po njegovom jezičkom osjećaju ovaj ili onaj izraz 'ne zvuči pogrdno' ne bi trebale biti dio javnog diskursa.

Svjedoci/svjedokinje smo nacionalističke (zlo)upotrebe termina vlah i četnik za sve pripadnike **srpskog** naroda; ustaša za pripadnike **hrvatskog** te balija, turčin, muslimani¹⁰ za pripadnike **bošnjačkog naroda**.

Ovakvi termini doprinose podjelama te širenju straha od Drugih. Posebno je problematično kada se nađu u udžbenicima.

Maње познате ријечи и изрази:

(...) - влах — погрдан назив (од муслимана) за припаднике друге вјере (обично Србе);

¹⁰ Iako je oblik Muslimani usvojen kao naziv za narod 1971. godine u Jugoslaviji, danas se pripadnici tog naroda nazivaju Bošnjacima. Korištenjem starog naziva danas semantički se sužava pojam Bošnjaka.

Čitanka za 8. razred osnovne škole, Šekara, Ličina, Stefanović i Gaković, Zavod za udžbenike, Istočno Sarajevo, 2005. (prema: Husremović et al., 2007, p. 55)

Objekat analize udžbenika pokazuje kako je jezik moćno sredstvo stvaranja razlika između *nas* i *njih*. Na mjestu Njih mogu se naći: žene, osobe sa invaliditetom, osobe neheteroseksualne orijentacije, osobe drugih vjera, drugih nacija. U čitankama se tako manipulira imenovanjima autora i autorica kao hrvatskih, srpskih, bošnjačkih, bosanskih, bosanskohercegovačkih, kako to autori(ca)ma udžbenika u datom trenutku odgovara, a autori/cama drugih naroda nacionalnost se prešućuje. Primjer iz hrvatske čitanke:

Isidora Sekulić, *Na granama mašte*

Odlomak iz priče *Bure*, koja govori o pokušaju djevojčice da igrom i maštom prevlada usamljenost i tugu zbog smrti majke, kroatiziran je. (Također i str. 148, *Selo* Jovana Dučića.) Time se različitost poništava. U bilješci se ne navodi da je Isidora Sekulić srpska spisateljica, kao što se to naglašava kad su pisci Hrvati, i/ili iz Hercegovine. (Veličković, 2010, p. 79)

U ovom slučaju više ne govorimo o pogrđnim nazivima za narode i grupe ljudi, nego prosto o nepriznavanju različitosti i poticanju stereotipnih predodžbi o drugima kao neprijateljima.

Prešućivanje je jednako moćno sredstvo marginalizacije kao i pogrđno imenovanje. U bosanskohercegovačkom društvu koje se bori da tronacionalni sistem uskladi sa ljudskim pravima i pomiri konstitutivne narode sa 'ostalima', posebno je važno isticati univerzalnost prava čovjeka. Nacionalne manjine ne smiju se marginalizirati ni prešućivati.

Sljedeći primjer na jasan, kritički i način prilagođen uzrastu učenika govori o naseljavanju Bosne i Hercegovine. Govori se o nacionalnim manjinama kao neodvojivom dijelu stanovnika BiH zajedno sa konstitutivnim narodima.

Bosanskohercegovački Jevreji masovno su se doseljavali u Bosnu sredinom 16. stoljeća, kada su prognani iz Španije. To su sefardski Jevreji koji su govorili španskim jezikom i po tome se razlikuju od aškenaskih Jevreja koji su u našu zemlju doseljavali mnogo kasnije u manjem broju. Od današnjih narodnosti u Bosnu i Hercegovinu su se najprije doseljavali Romi. Njihovo naseljavanje naših krajeva započinje od 15. stoljeća.

Tokom austrougarske vladavine Bosnom i Hercegovinom dolaze i druge narodne manjine. Iz tog vremena datiraju: Nijemci, Česi, Mađari, Ukrajinci, Rusini i Slovaci. Ovih narodnosti najviše ima oko Prnjavora, Dervente i Srbca. Geografija 8, M. Spahić, Svjetlost, Sarajevo, 2004. (prema: Husremović et al., 2007, p. 118)

Pejorativni ili nekorektni nazivi samo su djelić govora mržnje koji se širi internetom, sredstvima javnog informiranja a svoje mjesto, nažalost, nalazi i u udžbenicima, te se nadamo da će ovaj priručnik pokrenuti debatu u našem društvu o političkoj korektnosti koja je već decenijama sastavni dio modernih društava a o kojoj se kod nas, nažalost, nedovoljno govori.

Umjesto zaključka

Odgovor na pitanje Marine Katnić–Bakaršić u *Izazovima feminizma* „Da li je *politička korektnost* isto što i stvarno *ulaženje u moć?*“ (Katnić–Bakaršić, 2004, p. 85) ovim priručnikom nećemo dati, ali smatramo da je upotreba jezika koja neće omalovažavati ljude prema bilo kojoj osnovi nužna u komunikaciji, posebno javnoj. Ako je sama sintagma banalizovana vremenom, ideja koju ona predstavlja ne može biti prevaziđena.

Drugo pitanje koje nam se nameće jesu mogući otpori govornika i govornica prema novim oblicima riječi. Napominjemo da jezik ni u kom smislu nije ličan ili privatn i da smo za sve što javno izgovorimo odgovorni/e. Pojedinaac/pojedinka može promijeniti svoj jezik (idiolekt) ukoliko i drugi usvoje te promjene. Kako kaže Catherine Belsey: „novi rječnik uvijek izaziva otpor, ali problem sa kojim se susrećemo je – koliko dugo možemo dopuštati da postojeći jezik nameće granice onome što je moguće misliti“ (Belsey, 2003, p. 5).

Jezik je sistem znakova u koji smo uronjeni/e samim tim što živimo u određenoj kulturi, u kojoj moramo interpretirati svijet, objašnjavati šta mislimo i osjećamo. Jezik kojim se služimo kodiran je i zajednički. Taj, kako objašnjava Rada Borić, uvjetno nazvan, “zajednički jezik” – jezik šire zajednice, pojedinačnog naroda ili manjinske grupe – u mnogim je jezicima poznat kao “maternji/materinski jezik”, pri čemu je uloga posrednika jezika nominalno dodijeljena majkama, tj. ženama, ali je moć imenovanja u jeziku zadržana za očeve, tj. muškarce. Diskriminacija u jeziku postoji na svim jezičnim razinama, od

jezičnih seksizama koji prenose duboko ukorijenjene predrasude o ženama do potpune isključenosti žena iz jezika (Borić, 2007, p. 20). Da bismo razumjeli/e neprisutnost ili selektivnu prisutnost žena u jeziku, moramo razumjeti odnose moći unutar tradicionalnih, patrijarhalnih i falocentričnih učitavanja značenja i asociiranja u našoj kulturi.

Podjela na javnu i privatnu sferu djelovanja poznata je podjela kojom se prostor javnog opisuje kao politički prostor, a privatni je intimni, nepolitički prostor. Ova podjela važna je tema feminizma, koji propituje granice političkoga, a međusobno isključivanje privatne i javne sfere problematizira budući da se prema ustaljenom shvaćanju javni prostor i djelovanje posmatra kao prostor namijenjen muškarcima, a privatni ženama. Razmišljanje o granicama privatnog i javnog tiče se ženske svakodnevice i učešća žena u političkom/javnom životu. Zahtjev za rekonceptualiziranjem tradicionalno shvaćene podjele između javnog i privatnog, feminističke aktivistkinje označile su sloganom “lično je političko”, kako bi se ukinula praksa, riječima R. Borić (Borić, 2007, p. 34), trivijalizacije i marginalizacije ženskog iskustva u sferi javnosti i politike, a osobito iskustva žena u tzv. privatnoj sferi, primjerice, problem nasilja nad ženama, podjela rada na temelju spola/roda, reproduktivna prava i sl. Budući da se navedena pitanja nisu smatrala političkim pitanjima, posljedica je izostanak preuzimanja društvene odgovornosti za njih.

VI dio

Rječnik

Napomena za korištenje rječnika

Vodič za rodno neutralni jezik koji je 1987. godine prvi put objavljen na engleskom i francuskom jeziku imao je za cilj da skrene pažnju na rodnu ravnopravnost i u jeziku. Tada je predloženo, a kasnije usvojeno, da se u službenoj komunikaciji više se ne koriste oblici Miss (gospođica) i Mrs (gospođa), nego neutralno Ms (kao što za muški rod postoji samo Mr – gospodin), te su date preporuke kako se u jeziku može izbjeći korištenje generičkog muškog roda. Isti napori doveli su do sličnih rezultata i u francuskom i njemačkom koji su orodnjeni jezici. U engleskom jeziku 'neutralno' se kaže salesperson (osoba koja prodaje), chairperson (predsjedavajuća osoba) kao zamjena za -man. U njemačkom jeziku se insistira na dosljednoj upotrebi oblika i za muški i za ženski rod kada se uputa odnosi na sve (u receptu za lijek: Liebe Patientin, liber Patient). Naši jezici mogu samo pratiti prijedloge i načine iz njemačkog jezika, jer ne postoji način da 'direktor' u sebi podrazumijeva i direktoricu.

U bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku na raspolaganju su nam razni mocioni sufiksi za označavanje ženskog roda: -ica, -ka, -kinja, -inja, -ača, -ara, -lja, -uša, -ulj, -ja, -

(j)aka, -a. U istraživanjima koje je provodila Amela Šehović, u bosanskom jeziku najfrekventniji su: **-ica, -ka, -teljica, -teljka** a nešto manje: **-kinja, -inja, -arka, -a, -esa** (Šehović, 2003).

Međutim, A. Šehović upozorava da sufiksi nisu sami po sebi obilježeni, nego da su govornici i govornice ti/e koji daju značenje pojedinim sufiksima tako da se neki osjećaju kao podrugljivi ili umanjujući.

Također, distribucija ovih sufiksa po standardnim jezicima diskutabilna je te se ne može reći da je jedan sufiks isključivo 'bosanski', 'hrvatski' ili 'srpski'. To što je sufiks za muški rod '-telj' češći u hrvatskom a '-lac' u srpskom i bosanskom ne znači da će ronilac u hrvatskom biti ronitelj ili da će snimatelj biti snimalac u srpskom i bosanskom.

U ovom priručniku vodimo se preporukama Svenke Savić (Savić, 2009), koja kaže da *govornici i govornice iz fonda različitih oblika trebaju izabrati onaj oblik koji najviše odgovara njihovoj jezičkoj intuiciji*. To je ujedno i naša preporuka za korištenje rječnika koji je dodatak ovom priručniku.

S obzirom na jezičku i društvenu situaciju u Bosni i Hercegovini, gdje su lektori i lektorice primorani tekstove lektorirati na tri jezika, smatrale smo da će podjela po jezicima biti olakšavajući faktor u snalaženju. Prema tome, *oblike za ženski rod trebate koristiti kao prvi izbor, a oblike u druga dva jezika i u dodatnoj koloni smatrajte alternativnima*.

U priređivanju rječnika vodile smo se dvjema tezama:

- lektorima i lektoricama bit će korisno da imaju ponuđene oblike koje mogu birati po vlastitom osjećaju
- riječi nisu uzimane samo iz rječnika jer smatramo da ne znači da riječ ne postoji ako je nema u rječnicima.

Korpus iz kojeg smo uzimale riječi (reference možete naći u popisu literature) su: rječnici bosanskoga, hrvatskoga, srpskog i srpskohrvatskog jezika, feministička literatura, rječnik iz knjige „Rod i jezik“, te internet i forumi koji su odličan primjer govorne prakse.

Nekoliko konkretnih napomena:

- sekretar – sekretarica – sekretarka

Budući da oblici sekretar – sekretarica nisu jednakovrijedni, predlažemo da se u slučaju administrativnih poslova koriste oblici poslovni sekretar/sekretarica, a u slučaju funkcije koju osoba obavlja da se koriste parovi sekretar/sekretarka ili sekretar/tajnica. U hrvatskom jeziku istu dilemu rješavamo dodavanjem poslovni tajnik/tajnica ili državni tajnik/tajnica.

- medicinska sestra – medicinski tehničar

Ovaj supletivni par odličan je primjer kako se u jeziku razrješavaju društveni problemi. Kada su muškarci počeli obavljati ove poslove, napravljen je novi oblik koji će to

označavati (medicinski brat koristio se samo podrugljivo). Prema tome, predlažemo da se počnu koristiti oblici medicinski tehničar – medicinska tehničarka.

- gospodin – gospođa

52

Kao što smo već objasnile, oblik 'gospođica' ne bi trebao nalaziti mjesta u službenoj i javnoj upotrebi.

- borac – borkinja

Kako je 'borkinja' osvojila nagradu za najbolju novu riječ Matice hrvatske i ušla u upotrebu prvo u feminističkim krugovima a onda i šire, smatramo da nema razloga ne koristiti je. Prema tome izvedeni su i ostali oblici: lovkinja, kupkinja. Naravno, alternativa je uvijek žena lovac, žena kupac.

- domaćin – domaćica

Jedna od ideja kojom smo se vodile jeste i to da riječi u jeziku naporom govornika i govornica mijenjaju značenje, te se nadamo da će korištenjem u kontekstu 'domaćica restorana', 'hotelska domaćica', 'brodska domaćica' riječ 'domaćica' izgubiti negativnu konotaciju.

- feminist(a) – feminiskinja

Neke teoretičarke i aktivistice predlažu da se riječ feminiskinja piše bez slova t, jer riječ nije nastala od riječi feminista, kao feministički ideološki signal da žena nije nastala od muškarčevog rebra.

U rječnik su ušle riječi koje se koriste u službenoj i javnoj upotrebi, a cilj nam je olakšati usklađivanje klasifikacije zanimanja i akademskih zvanja, kao i poslovnika o radu i sistematizacija radnih mjesta sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH.

Rječnik treba dopunjavati tako da vas molimo da nam šaljete riječi koje ne nađete u rječniku na: jezicki.centar@lingvisti.ba.

Definicije pojmova koji su korišteni u priručniku

Biseksulana osoba je osoba koju emotivno i/ili fizički privlače osobe oba spola.

Diskriminacija je svako različito postupanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti prema bilo kojoj osobi ili grupi osoba na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola/roda, spolnog izražavanja ili orijentacije.

Diskriminacija u jeziku jeste korištenje isključivo jednog gramatičkog roda kao generičkog pojma ili korištenje izraza kojima se na bilo koji način neravnopravno tretiraju osobe na osnovu njihove rase, boje kože, jezika...

Gej je pojam koji se koristi za muškarce koje emotivno i/ili fizički privlače muškarci.

Interseksualne osobe su one koje su rođene sa spolnim organima koji nisu definirani izričito kao muški ili ženski.

Javni diskurs podrazumijeva upotrebu jezika u službenoj (mediji, obrazovanje i administracija) i javnoj komunikaciji.

Lezbejke su žene koje emotivno i/ili fizički privlače žene.

LGBTTIQ predstavlja skraćenicu za lezbejke, gejeve, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseksualne i queer osobe.

Politička korektnost predstavlja izbjegavanje izraza ili postupaka koji mogu izgledati kao da se njima hoće isključiti, marginalizirati ili uvrijediti osobe koje su socijalno ugrožene ili diskriminirane.

Rod je društvena, kulturalna i historijska kategorija (konstrukt) prema kojoj smo naučili/e razlikovati muškarce i žene.

Rodno osjetljivi jezik odgovara angliciziranom terminu **gender senzitivni jezik** i podrazumijeva osvještavanje da u jeziku postoje muški, ženski i srednji rod i da se u govoru trebaju koristiti oni oblici koji će odražavati svijest o ravnopravnosti spolova.

Stereotip je generalizirana slika neke grupe na osnovu karakteristike jednog pripadnika te grupe.

Spol je biološka kategorija (spolni organi, hromozomi, hormoni, žlijezde i anatomske karakteristike) prema kojoj razlikujemo osobu kao mušku ili žensku.

Transeksualne osobe su one koje imaju jasnu želju i namjeru da promijene svoj spol.

Transrodne osobe su one čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje nije u skladu sa tradicionalnim rodnim ulogama i normama.

Queer (kvir) osobe su sve one koje se odupiru heteropatrijarhalnim normama življenja, bez obzira na svoju seksualnu orijentaciju.

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

oblici za muški rod			oblici za ženski rod			dodatno
bosanski	hrvatski	srpski	bosanski	hrvatski	srpski	

A

administrativni službenik	administrativni službenik	administrativni službenik	administrativna službenica	administrativna službenica	administrativna službenica	
administrator	administrator	administrator	administratorica	administratorica	administratorka	administrativka
advokat	v. odvjetnik	advokat	advokatica	v. odvjetnica	advokatkinja	
agent	agent	agent	agentica	agentica	agentkinja	
agnostik	agnostičar	agnostik	agnostikinja	agnostičarka	agnostikinja	
agroekonomist(a)	agroekonomist	agroekonomista	agroekonomistica	agroekonomistkinja	agroekonomistkinja	
agronom	agronom	agronom	agronomka	agronomka	agronomka	
aktivist(a)	aktivist	aktivista	aktivistica	aktivistica	aktivistkinja	
aktuar	aktuar	aktuar	aktuarka	aktuarka	aktuarka	
akviziter	akviziter	akviziter	akviziterka	akviziterka	akviziterka	
alatničar	alatničar	alatničar	alatničarka	alatničarka	alatničarka	
alpinistički vodič	alpinistički vodič	alpinistički vodič	alpinistička vodičica	alpinistička vodičica	alpinistička vodičica	
ambasador	v. veleposlanik	ambasador	ambasadorica	v. veleposlanica	ambasadorka	
analitičar	analitičar	analitičar	analitičarka	analitičarka	analitičarka	
anatom	anatom	anatom	anatomkinja	anatomkinja	anatomka	
andragog	andragog	andragog	andragoginja	andragoginja	andragoškinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

anglist(a)	anglist	anglista	anglistica	anglistkinja	anglistkinja	
animator	animator	animator	animatorica	animatorica	animatorka	
anketar	anketar	anketar	anketarka	anketarka	anketarka	
antifašist	antifašist	antifašista	antifašistkinja	antifašistkinja	antifašistkinja	
antikvar	antikvar	antikvar	antikvarka	antikvarka	antikvarka	
antropolog	antropolog	antropolog	antropologinja	antropologinja	antropološkinja	
apsolvent	apsolvent	apsolvent	apsolventica	apsolventica	apsolventkinja	
aranžer	aranžer	aranžer	aranžerka	aranžerka	aranžerka	
arheolog	arheolog	arheolog	arheologinja	arheologinja	arheološkinja	
arhitekt	arhitekt	arhitekta	arhitektica	arhitektica	arhitektkinja	
arhivar	arhivar	arhivar	arhivarka	arhivarka	arhivarka	
arhivist	arhivist	arhivista	arhivistica	arhivistica	arhivistkinja	
armirač	armirač	armirač	armiračica	armiračica	armiračica	
artist(a)	artist	artista	artistkinja	artistkinja	artistkinja	
asfalter	asfalter	asfalter	asfalterka	asfalterka	asfalterka	
asistent	asistent	asistent	asistentica	asistentica	asistentkinja	
astrolog	astrolog	astrolog	astrologinja	astrologinja	astrološkinja	
astronaut	astronaut	astronaut	astronautkinja	astronautkinja	astronautkinja	
astronom	astronom	astronom	astronomkinja	astronomka	astronomka	
ataše	ataše	ataše	atašeica	atašeica	atašeica	žena ataše
ateist	ateist	ateista	ateistica	ateistica	ateistkinja	
atletičar	atletičar	atletičar	atletičarka	atletičarka	atletičarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

aukcionar	aukcionar	aukcionar	aukcionarka	aukcionarka	aukcionarka	
autoelektričar	autoelektričar	autoelektričar	autoelektričarka	autoelektričarka	autoelektričarka	
autolakirer	autolakirer	autolakirer	autolakirerka	autolakirerka	autolakirerka	
autolimar	autolimar	autolimar	autolimarka	autolimarka	autolimarka	
automehničar	automehničar	automehničar	automehničarka	automehničarka	automehničarka	
autor	autor	autor	autorica	autorica	autorka	
avijatičar	avijatičar	avijatičar	avijatičarka	avijatičarka	avijatičarka	
aviolimar	aviolimar	aviolimar	aviolimarka	aviolimarka	aviolimarka	
aviomehaničar	aviomehaničar	aviomehaničar	aviomehaničarka	aviomehaničarka	aviomehaničarka	

B

			babica	primalja	babica	
bačvar	bačvar	bačvar	bačvarka	bačvarica	bačvarka	
bakalaureat	baccalaureat/prvostupnik	bakalaureat	bakalaureatkinja	bakccalaurea /prvostupnica	bakalaureatkinja	
bakroštamper	bakrotiskar	bakroštamper	bakroštamperka	bakrotiskarica	bakroštamparka	
bakteriolog	bakteriolog	bakteriolog	bakteriologinja	bakteriologinja	bakteriološkinja	
baletni plesač	baletni plesač	baletni plesač	baletna plesačica	baletna plesačica	baletna plesačica	baletan/balerina
balzamer	balzamar	balzamer	balzamerka	balzamerka	balzamerka	
bankar	bankar	bankar	bankarka	bankarka	bankarka	
bankovni službenik	bankovni službenik	bankovni službenik	bankovna službenica	bankovna službenica	bankovna službenica	
barmen	barmen	barmen	barmenka	barmenica	barmenka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

batler	batler	batler	batlerka	batlerka	batlerka	
berač ljekovitog bilja	berač ljekovitog bilja	berač ljekovitog bilja	beračica ljekovitog bilja	beračica ljekovitog bilja	beračica ljekovitog bilja	
betonirac	betonirac	betonirac	betonirka	betonirka	betonerka	
bibliotekar	v. knjižničar	bibliotekar	bibliotekarka	v. knjižničarka	bibliotekarka	
biciklist(a)	biciklist	biciklista	biciklistkinja	biciklistkinja	biciklistkinja	biciklistica
biletar	biletar	biletar	biletarka	biletarka	biletarka	
bioenergetičar	bioenergetičar	bioenergetičar	bioenergetičarka	bioenergetičarka	bioenergetičarka	
biofizičar	biofizičar	biofizičar	biofizičarka	biofizičarka	biofizičarka	
biograf	biograf	biograf	biografkinja	biografkinja	biografkinja	
biohemičar	biokemičar	biohemičar	biohemičarka	biokemičarka	biohemičarka	
biolog	biolog	biolog	biologinja	biologinja	biološkinja	biologica
biznismen	biznismen	biznismen	biznismenka	biznismenka	biznismenka	poslovna žena
bižuterist(a)	bižuterist	bižuterista	bižuteristkinja	bižuteristkinja	bižuteristkinja	
blagajnik	blagajnik	blagajnik	blagajnica	blagajnica	blagajnica	
v. major	bojnik	v. major	v. majorka	bojnica	v. majorka	majorica
bokser	boksač	bokser	bokserka	boksačica	bokserka	
bolničar	bolničar	bolničar	bolničarka	bolničarka	bolničarka	
borac	borac	borac	borkinja	borkinja	borkinja	
botaničar	botaničar	botaničar	botaničarka	botaničarka	botaničarka	
branilac	branitelj	branilac	braniteljica	braniteljica	braniteljka	
bračni posrednik	bračni posrednik	bračni posrednik	bračna	bračna posrednica	bračna posrednica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

			posrednica			
bravar	bravar	bravar	bravarka	bravarka	bravarka	
brigadist(a)	brigadist	brigadista	brigadistkinja	brigadistica	brigadistkinja	
brijač	brijač	brijač	brijačica	brijačica	brijačica	
brodobravar	brodobravar	brodobravar	brodobravarka	brodobravarka	brodobravarka	
brodograđevinski inženjer	brodograđevinski inženjer	brodograđevinski inženjer	brodograđevinska inženjerka	brodograđevinska inženjerka	brodograđevinska inženjerka	
brodolimar	brodolimar	brodolimar	brodolimarka	brodolimarica	brodolimarka	
brodomonter	brodomonter	brodomonter	brodomonterka	brodomonterka	brodomonterka	
brodoskelar	brodoskelar	brodoskelar	brodoskelarka	brodoskelarica	brodoskelarka	
brodostolar	brodostolar	brodostolar	brodostolarka	brodostolarica	brodostolarka	
brodostrojar	brodostrojar	brodostrojar	brodostrojkarka	brodostrojkarka	brodostrojkarka	
brodotraser	brodotraser	brodotraser	brodotraserka	brodotraserka	brodotraserka	
brodski mazač	brodski mazatelj	brodski mazač	brodska mazačica	brodska mazateljica	brodska mazačica	
brojač novca	brojač novca	brojač novca	brojačica novca	brojačica novca	brojačica novca	
brućoš	brućoš	brućoš	brućoškinja	brućošica	brućoškinja	
brusač i moler konstrukcija	brusač i ličilac konstrukcija	brusač i moler konstrukcija	brusačica i molerka konstrukcija	brusačica i ličilateljica konstrukcija	brusačica i molerka konstrukcija	brusiteljica
bušač na površinskom kopu	bušač na površinskom kopu	bušač na površinskom kopu	bušačica na površinskom kopu	bušačica na površinskom kopu	bušačica na površinskom kopu	

C

carinik	carinik	carinik	carinica	carinica	carinica	
carinski inspektor	carinski inspektor	carinski inspektor	carinska inspektorica	carinska inspektorica	carinska inspektorka	
carinski službenik	carinski službenik	carinski službenik	carinska službenica	carinska službenica	carinska službenica	
cestarski radnik	cestarski radnik	cestarski radnik	cestarska radnica	cestarska radnica	cestarska radnica	
citolog	citolog	citolog	citologinja	citologinja	citološkinja	
crkveni muzičar	crkveni glazbenik	crkveni muzičar	crkvena muzičarka	crkvena glazbenica	crkvena muzičarka	
crtač dezena na staklu, keramici i sl.	crtač dezena na staklu, keramici i sl.	crtač dezena na staklu, keramici i sl.	crtačica dezena na staklu, keramici i sl.	crtačica dezena na staklu, keramici i sl.	crtačica dezena na staklu, keramici i sl.	
cvječar	cvječar	cvječar	cvječarica	cvječarica	cvječarka	

Č

v. oficir	časnik	v. oficir	v. oficirka	časnica	v. oficirka	
v. sahadžija	v. urar	časovničar	v. sahadžijka	v. urarka	časovničarka	
čelnik	čelnik	čelnik	čelnica	čelnica	čelnica	
čipkar	čipkar	čipkar	čipkarica	čipkarica	čipkarka	
čistač	čistač	čistač	čistačica	čistačica	čistačica	
član	član	član	članica	članica	članica	
čuvar	čuvar	čuvar	čuvarka	čuvarica	čuvarka	

D

daktilograf	daktilograf	daktilograf	daktilografkinja	daktilografkinja	daktilografkinja	
defektolog	defektolog	defektolog	defektologinja	defektologinja	defektološkinja	
dekan	dekan	dekan	dekanesa	dekanica	dekanka	
dekorater	dekorater	dekorater	dekoraterka	dekoraterka	dekoraterka	
dekorativni slikar	dekorativni slikar	dekorativni slikar	dekorativna slikarica	dekorativna slikarica	slikarka	
delegat	v. izaslanik	delegat	delegatkinja	v. izaslanica	delegatkinja	delegatica
demonstrator	demonstrator	demonstrator	demonstratorica	demonstratorica	demonstratorica	
detektiv	detektiv	detektiv	detektivka	detektivka	detektivka	
dezinfektor	dezinfektor	dezinfektor	dezinfektorica	dezinfektorica	dezinfektorica	
dezinsektor	dezinsektor	dezinsektor	dezinsektorica	dezinsektorica	dezinsektorica	
dijagnostičar	dijagnostičar	dijagnostičar	dijagnostičarka	dijagnostičarka	dijagnostičarka	
dijetetičar	dijetetičar	dijetetičar	dijetetičarka	dijetetičarka	dijetetičarka	
dijetni kuhar	dijetni kuhar	dijetni kuvar	dijetna kuharica	dijetna kuharica	dijetna kuvarica	
dimnjačar	dimnjačar	dimnjačar	dimnjačarka	dimnjačarka	dimnjačarka	
direktor	direktor	direktor	direktorica	direktorica	direktorica	
dirigent	dirigent	dirigent	dirigenticica	dirigenticica	dirigentkinja	
disko džokej	disko džokej	disko džokej	disko džokejka	disko džokejka	disko džokejka	
diskriminator	diskriminator	diskriminator	diskriminatorica	diskriminatorica	diskriminatorica	
diskutant	diskutant	diskutant	diskutantica	diskutantica	diskutantkinja	
dispečer	dispečer	dispečar	dispečerka	dispečerka	dispečarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

dizajner	dizajner	dizajner	dizajnerica	dizajnerica	dizajnerka	
dobitnik	dobitnik	dobitnik	dobitnica	dobitnica	dobitnica	
docent	docent	docent	docentica	docentica	docentkinja	
v. podoficir	dočasnik	v. podoficir	v. podoficirka	dočasnica	v. podoficirka	
doktor	doktor	doktor	doktorica	doktorica	doktorica	
doktor nauka	doktor znanosti	doktor nauka	doktorica nauka	doktorica znanosti	doktorica nauka	
doktor umjetnosti	doktor umjetnosti	doktor umjetnosti	doktorica umjetnosti	doktorica umjetnosti	doktorica umjetnosti	
dokumentarist(a)	dokumentarist	dokumentarista	dokumentaristica	dokumentaristica	dokumentaristkinja	
domaćin kluba	domaćin kluba	domaćin kluba	domaćica kluba	domaćica kluba	domaćica kluba	
domar	domar	domar	domarka	domarka	domarka	
donator	donator	donator	donatorica	donatorica	donatorica	
dopisnik	dopisnik	dopisnik	dopisnica	dopisnica	dopisnica	
dopredsjedavajući	dopredsjedatelj	dopredsjedavajući	dopredsjedavajuća	dopredsjedateljica	potpredsjedavajuća	
v. potpredsjednik	dopredsjednik	v. potpredsjednik	v. potpredsjednica	dopredsjednica	v. potpredsjednica	
dostavljač	dostavljač	dostavljač	dostavljačica	dostavljačica	dostavljačica	
draguljar	draguljar	draguljar	draguljarka	draguljarka	draguljarka	
dramaturg	dramaturg	dramaturg	dramaturginja	dramaturginja	dramaturškinja	
dreser pasa	dreser pasa	dreser pasa	dreserka pasa	dreserka pasa	dreserka pasa	
drugi oficir	drugi časnik	drugi oficir	druga oficirka	druga časnica	druga oficirka	
drvodjelja	drvodjelja	drvodjelja	drvodjeljka	drvodjeljka	drvodjeljka	
drvogalanterist	drvogalanter	drvogalanterista	drvogalanteristkinja	drvogalanterka	drvogalanteristkinja	
drvomodelar	drvomodelar	drvomodelar	drvomodelarka	drvomodelarka	drvomodelarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

drvorezbar	drvorezbar	drvorezbar	drvorezbarka	drvorezbarka	drvorezbarka	
drvotokar	drvotokar	drvotokar	drvotokarka	drvotokarica	drvotokarka	
državljanin	državljanin	državljanin	državljanica	državljanica	državljanica	
v. funkcioner	dužnosnik	v. funkcioner	v. funkcionerka	dužnosnica	v. funkcionerka	

DŽ

džudist(a)	džudaš	džudista	džudistica	džudašica	džudistkinja	
------------	--------	----------	------------	-----------	--------------	--

Đ

đakon	đakon	đakon	đakonica	đakonica	đakonica	
-------	-------	-------	----------	----------	----------	--

E

eko higijeničar	eko higijeničar	eko higijeničar	eko higijeničarka	eko higijeničarka	eko higijeničarka	
ekolog	ekolog	ekolog	ekologinja	ekologinja	ekološkinja	
ekonom	ekonom	ekonom	ekonomkinja	ekonomkinja	ekonomka	
ekonomist(a)	ekonomist	ekonomista	ekonomistica	ekonomistica	ekonomistkinja	
ekspert	ekspert	ekspert	ekspertica	ekspertica	ekspertkinja	stručnjak/ inja
električar	električar	električar	električarka	električarka	električarka	
elektroinstalater	elektroinstalater	elektroinstalater	elektroinstalaterka	elektroinstalaterka	elektroinstalaterka	
elektroinženjer	elektroinženjer	elektroinženjer	elektroinženjerka	elektroinženjerka	elektroinženjerka	
elektromehaničar	elektromehaničar	elektromehaničar	elektromehaničarka	elektromehaničarka	elektromehaničarka	
elektromonter	elektromonter	elektromonter	elektromonterka	elektromonterka	elektromonterka	
elektrotehničar	elektrotehničar	elektrotehničar	elektrotehničarka	elektrotehničarka	elektrotehničarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

elektrotiper	elektrotiper	elektrotiper	elektrotiperica	elektrotiperica	elektrotiperka	
elektrozavarivač	elektrozavarivač	elektrozavarivač	elektrozavarivačica	elektrozavarivačica	elektrozavarivačica	
embriolog	embriolog	embriolog	embriologinja	embriologinja	embriološkinja	
endokrinolog	endokrinolog	endokrinolog	endokrinologinja	endokrinologinja	endokrinološkinja	
epidemiolog	epidemiolog	epidemiolog	epidemiologinja	epidemiologinja	epidemiološkinja	
esejist(a)	esejist	esejista	esejistica	esejistkinja	esejistkinja	
estetičar	estetičar	estetičar	estetičarka	estetičarka	estetičarka	
etnolog	etnolog	etnolog	etnologinja	etnologinja	etnološkinja	
evidentičar	evidentičar	evidentičar	evidentičarka	evidentičarka	evidentičarka	

F

facilitator	facilitator	facilitator	facilitatorica	facilitatorica	facilitatorka	
fakturist(a)	fakturist	fakturista	fakturistkinja	fakturistkinja	fakturistkinja	fakturistica
farmaceut farmakoinformatičar	farmaceut farmakoinformatičar	farmaceut farmakoinformatičar	farmaceutkinja farmakoinformatičarka	farmaceutkinja farmakoinformatičarka	farmaceutkinja farmakoinformatičarka	farmaceutica
farmaceutski laborant	farmaceutski laborant	farmaceutski laborant	farmaceutska laborantica	farmaceutska laborantica	farmaceutska laborantkinja	
farmaceutski tehničar	farmaceutski tehničar	farmaceutski tehničar	farmaceutska tehničarka	farmaceutska tehničarka	farmaceutska tehničarka	
farmakolog	farmakolog	farmakolog	farmakologinja	farmakologinja	farmakološkinja	
farmakološki tehničar	farmakološki tehničar	farmakološki tehničar	farmakološka tehničarka	farmakološka tehničarka	farmakološka tehničarka	
fasader	fasader	fasader	fasaderka	fasaderka	fasaderka	
feminist(a)	feminist	feminista	feministica	feministica	feministkinja	feminiskinja

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

figurant	figuralist	figurant	figurantica	figuralistica	figurantkinja	
filigranist(a)	filigranar	filigranista	filigranistica	filigranistica	filigranistkinja	
filolog	filolog	filolog	filologinja	filologinja	filološkinja	
filozof	filozof	filozof	filozofkinja	filozofkinja	filozofkinja	
finomehaničar	finomehaničar	finomehaničar	finomehaničarka	finomehaničarka	finomehaničarka	
fizičar	fizičar	fizičar	fizičarka	fizičarka	fizičarka	
fizijatar	fizijatar	fizijatar	fizijatrica	fizijatrica	fizijatarka	
fiziolog	fiziolog	fiziolog	fiziologinja	fiziologinja	fiziološkinja	
fizioterapeut	fizioterapeut	fizioterapeut	fizioterapeutica	fizioterapeutkinja	fizioterapeutkinja	
folklorni muzičar	folklorni glazbenik	folklorni muzičar	folklorna muzičarka	folklorna glazbenica	folklorna muzičarka	
fonetičar	fonetičar	fonetičar	fonetičarka	fonetičarka	fonetičarka	
fonotekar	fonotekar	fonotekar	fonotekarka	fonotekarka	fonotekarka	
forenzičar	forenzičar	forenzičar	forenzičarka	forenzičarka	forenzičarka	
fotograf	fotograf	fotograf	fotografkinja	fotografkinja	fotografkinja	
fotogrametar	fotogrametar	fotogrametar	fotogrametarka	fotogrametarka	fotogrametarka	
fotografer	fotografer	fotografer	fotograferka	fotograferka	fotograferka	
fotolaborant	fotolaborant	fotolaborant	fotolaborantica	fotolaborantica	fotolaborantkinja	
fotomodel	fotomodel	fotomodel	fotomodelka	fotomodelka	fotomodelka	
fotoreporter	fotoreporter	fotoreporter	fotoreporterka	fotoreporterka	fotoreporterka	
frizer	frizer	frizer	frizerka	frizerka	frizerka	
fudbaler	v. nogometaš	fudbaler	fudbalerka	v. nogometašica	fudbalerka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

funkcioner	v. dužnosnik	funkcioner	funkcionerka	v. dužnosnica	funkcionerka	
------------	--------------	------------	--------------	---------------	--------------	--

G

galanterist(a)	galanter	galanterista	galanteristkinja	galanterka	galanteristkinja	galanteristica
galerijski vodič	galerijski vodič	galerijski vodič	galerijska vodičica	galerijska vodičica	galerijska vodičica	
galvanizer	galvanizer	galvanizer	galvanizerka	galvanizerka	galvanizerka	
garderober	garderobijer	garderober	garderoberka	garderobijerka	garderoberka	
general	general	general	generalka	generalka	generalka	generalica
generalni direktor	generalni direktor	generalni direktor	generalna direktorica	generalna direktorica	generalna direktorka	
genetičar	genetičar	genetičar	genetičarka	genetičarka	genetičarka	
geodet	geodet	geodeta	geodetkinja	geodetkinja	geodetkinja	
geograf	geograf	geograf	geografkinja	geografkinja	geografkinja	
geolog	geolog	geolog	geologinja	geologinja	geološkinja	
germanist(a)	germanist	germanista	germanistica	germanistkinja	germanistkinja	
gimnastičar	gimnastičar	gimnastičar	gimnastičarka	gimnastičarka	gimnastičarka	
gimnazijalac	gimnazijalac	gimnazijalac	gimnazijalka	gimnazijalka	gimnazijalka	
ginekolog	ginekolog	ginekolog	ginekologinja	ginekologinja	ginekološkinja	ginekologica
gipsar	gipsar	gipsar	gipsarica	gipsarica	gipsarka	
gipsmodelar	gipsmodelar	gipsmodelar	gipsmodelarka	gipsmodelarka	gipsmodelarka	
v. portparol	glasnogovornik	v. portparol	v. portparolka	glasnogovornica	v. portparolka	
v. muzičar	glazbenik	v. muzičar	v. muzičarka	glazbenica	v. muzičarka	
glazer keramike	glazer keramike	glazer keramike	glazerka keramike	glazerka keramike	glazerka keramike	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

gledalac	gledatelj	gledalac	gledateljica	gledateljica	gledateljka	
glumac	glumac	glumac	glumica	glumica	glumica	
gorski spasilac	gorski spasilac	gorski spasilac	gorska spasiteljica	gorska spasiteljica	gorska spasiteljka	
gospodin	gospodin	gospodin	gospođa	gospođa	gospođa	
govornik	govornik	govornik	govornica	govornica	govornica	
graditelj	graditelj	graditelj	graditeljica	graditeljica	graditeljka	
gradonačelnik	gradonačelnik	gradonačelnik	gradonačelnica	gradonačelnica	gradonačelnica	
građanin	građanin	građanin	građanka	građanka	građanka	
građevinar	građevinar	građevinar	građevinarica	građevinarica	građevinarica	
grafičar	grafičar	grafičar	grafičarka	grafičarka	grafičarka	
grafički dizajner	grafički dizajner	grafički dizajner	grafička dizajnerica	grafička dizajnerica	grafička dizajnerka	
grafički urednik	grafički urednik	grafički urednik	grafička urednica	grafička urednica	grafička urednica	
grafolog	grafolog	grafolog	grafologinja	grafologinja	grafološkinja	
granični policajac	granični policajac	granični policajac	granična policajka	granična policajka	granična policajka	
graver	graver	graver	graverka	graverka	graverka	
grobar	grobar	grobar	grobarica	grobarica	grobarica	
grupovoda elektromontera/ ki	grupovoda elektromontera/ ki	grupovoda elektromontera/ ki	grupovotkinja elektromontera/ki	grupovotkinja elektromontera/ki	grupovotkinja elektromontera/ki	
grupovoda stolara/ki	grupovoda stolara/ki	grupovoda stolara/ki	grupovotkinja stolara/ki	grupovotkinja stolara/ki	grupovotkinja stolara/ki	
guverner	guverner	guverner	guvernerka	guvernerka	guvernerka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

gvardijan	gvardijan	gvardijan	gvardijanka	gvardijanka	gvardijanka	
-----------	-----------	-----------	-------------	-------------	-------------	--

H

hadžija	hadžija	hadžija	hadžinica	hadžinica	hadžinica	hadžija
hemičar	v. kemičar	hemičar	hemičarka	v. kemičarka	hemičarka	
hemijski čistač	v. kemijski čistač	hemijski čistač	hemijska čistačica	v. kemijska čistačica	hemijska čistačica	
hemijski tehnolog	v. kemijski tehnolog	hemijski tehnolog	hemijska tehnologinja	v. kemijska tehnologinja	hemijska tehnološkinja	tehnologica
heroj	heroj	heroj	heroina	heroina	heroina	herojka
hidrobiolog	hidrobiolog	hidrobiolog	hidrobiologinja	hidrobiologinja	hidrobiološkinja	hidrobiologica
hidroizolater	hidroizolater	hidroizolater	hidroizolaterka	hidroizolaterka	hidroizolaterka	
hidrolog	hidrolog	hidrolog	hidrologinja	hidrologinja	hidrološkinja	
higijeničar	higijeničar	higijeničar	higijeničarka	higijeničarka	higijeničarka	
hirurg	v. kirurg	hirurg	hirurginja	v. kirurginja	hirurškinja	hirurgica
histolog	histolog	histolog	histologinja	histologinja	histološkinja	
historičar	v. povjesničar	v. istoričar	historičarka	v. povjesničarka	v. istoričarka	
hodočasnik	hodočasnik	hodočasnik	hodočasnica	hodočasnica	hodočasnica	
host	host	host	hostesa	hostesa	hostesa	
hotelski domaćin	hotelski domaćin	hotelski domaćin	hotelska domaćica	hotelska domaćica	hotelska domaćica	
hotelski nosač	hotelski nosač	hotelski nosač	hotelska nosačica	hotelska nosačica	hotelska nosačica	
hotelski poslovođa	hotelski poslovođa	hotelski poslovođa	hotelska poslovođkinja	hotelska poslovođkinja	hotelska poslovođkinja	
hranitelj	hranilac	hranitelj	hraniteljica	hraniteljica	hraniteljica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

hrvač	(h)rvač	v. rvač	hrvačica	(h)rvačica	v. rvačica	
I						
ilustrator	ilustrator	ilustrator	ilustratorica	ilustratorica	ilustratorica	
imitator	imitator	imitator	imitatorica	imitatorica	imitatorica	
impregnator	impregnator	impregnator	impregnatorica	impregnatorica	impregnatorica	
impregnirač	impregnirač	impregnirač	impregniračica	impregniračica	impregniračica	
imunolog	imunolog	imunolog	imunologinja	imunologinja	imunološkinja	
industrijski obrađivač	industrijski obrađivač	industrijski obrađivač	industrijska obrađivačica	industrijska obrađivačica	industrijska obrađivačica	
industrijski proizvođač	industrijski proizvođač	industrijski proizvođač	industrijska proizvođačica	industrijska proizvođačica	industrijska proizvođačica	
informatičar	informatičar	informatičar	informatičarka	informatičarka	informatičarka	
inicijator	inicijator	inicijator	inicijatorica	inicijatorica	inicijatorica	
inkasant	inkasant	inkasant	inkasantkinja	inkasantkinja	inkasantkinja	inkasantica
inovator	inovator	inovator	inovatorica	inovatorica	inovatorica	inovatorica
inspektor	inspektor	inspektor	inspektorica	inspektorica	inspektorica	
inspicijent	inspicijent	inspicijent	inspicijentica	inspicijentica	inspicijentkinja	
instruktor	instruktor	instruktor	instruktorica	instruktorica	instruktorica	
instrumentalist(a)	instrumentalist	instrumentalista	instrumentalistkinja	instrumentalistica	instrumentalistkinja	
inženjer	inženjer	inženjer	inženjerka	inženjerka	inženjerka	
ispitivač	ispitivač	ispitivač	ispitivačica	ispitivačica	ispitivačica	
v.historičar	v. povjesničar	istoričar	v.historičarka	v. povjesničarka	istoričarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

istraživač	istraživač	istraživač	istraživačica	istraživačica	istraživačica	
v. delegat	izaslanik	v. delegat	v. delegatkinja	izaslanica	v. delegatkinja	delegatica
izbjeglica	izbjeglica	izbjeglica	izbjeglica	izbjeglica	izbjeglica	
iznajmljivač	iznajmljivač	iznajmljivač	iznajmljivačica	iznajmljivačica	iznajmljivačica	
izolater	izolater	izolater	izolaterka	izolaterka	izolaterka	
izrađivač	izrađivač	izrađivač	izrađivačica	izrađivačica	izrađivačica	
izrezivač	izrezivač	izrezivač	izrezivačica	izrezivačica	izrezivačica	
izvršni direktor	izvršni direktor	izvršni direktor	izvršna direktorica	izvršna direktorica	izvršna direktorka	

J

jamski spasilac	jamski spasilac	jamski spasilac	jamska spasiteljica	jamska spasiteljica	jamska spasiteljica	
javni notar	javni bilježnik	javni notar	javna notarka	javna bilježnica	javna notarka	
javni pravobranilac	javni pravobranitelj	javni pravobranilac	javna pravobraniteljica	javna pravobraniteljica	javna pravobraniteljica	
javni tužilac	javni tužitelj	javni tužilac	javna tužiteljica	javna tužiteljica	javna tužiteljica	
jetkač stakla	jetkač stakla	jetkač stakla	jetkačica stakla	jetkačica stakla	jetkačica stakla	
jezikoslovac	jezikoslovac	jezikoslovac	jezikoslovka	jezikoslovka	jezikoslovka	
jezgrar	jezgrar	jezgrar	jezgrarica	jezgrarica	jezgrarka	
junak	junak	junak	junakinja	junakinja	junakinja	heroj/heroina

K

kalilac	kalitelj	kalilac	kaliteljica	kaliteljica	kaliteljica	
kalkulant	kalkulant	kalkulant	kalkulantkinja	kalkulantica	kalkulantkinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

kancelar	kancelar	kancelar	kancelarka	kancelarka	kancelarka	
kandidat	kandidat	kandidat	kandidatkinja	kandidatkinja	kandidatkinja	kandidatica
kapetan	kapetan	kapetan	kapetanica	kapetanica	kapetanka	
karatist	karatist	karatista	karatistica	karatistica	karatistkinja	
karikaturist(a)	karikaturist	karikaturista	karikaturistkinja	karikaturistica	karikaturistkinja	
kartograf	kartograf	kartograf	kartografkinja	kartografkinja	kartografkinja	
kaskader	kaskader	kaskader	kaskaderka	kaskaderka	kaskaderka	
v. hemičar	kemičar	v. hemičar	v. hemičarka	kemičarka	v. hemičarka	
v. hemijski čistač	kemijski čistač	v. hemijski čistač	v. hemijska čistačica	kemijska čistačica	v. hemijska čistačica	
v. hemijski tehnolog	kemijski tehnolog	v. hemijski tehnolog	v. hemijska tehnologinja	kemijska tehnologica	v. hemijska tehnološkinja	
kemigraf	kemigraf	kemigraf	kemigrafkinja	kemigrafkinja	kemigrafkinja	
keramičar	keramičar	keramičar	keramičarka	keramičarka	keramičarka	
kineziolog	kineziolog	kineziolog	kineziologinja	kineziologinja	kineziološkinja	
kinooperater	kinooperator	kinooperater	kinooperaterka	kinooperatorka	kinooperaterka	
kipar	kipar	v. vajar	kiparica	kiparica	v. vajarka	
v. hirurg	kirurg	v. hirurg	v. hirurkinja	kirurkinja	v. hirurškinja	kirurgica
kišobrandžija	kišobranar	kišobrandžija	kišobrandžijka	kišobranarka	kišobranarka	
v. modist	kitničar	v. modista	v. modistkinja	kitničarka	v. modistkinja	
klesar	klesar	klesar	klesarica	klesarica	klesarka	
klijent	klijent	klijent	klijentica	klijentica	klijentkinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

klinaš	klinaš	klinaš	klinašica	klinašica	klinašica	
klinički farmaceut	klinički farmaceut	klinički farmaceut	klinička farmaceutkinja	klinička farmaceutkinja	klinička farmaceutkinja	klinička farmaceutica
klinički psiholog	klinički psiholog	klinički psiholog	klinička psihologinja	klinička psihologinja	klinička psihološkinja	klinička psihologica
v. šeširdžija	klobučar	v. šeširdžija	v. šeširdžijka	klobučarka	v. šeširdžijka	
ključar	ključar	ključar	ključarka	ključarica	ključarka	
klaun	klaun	klovn	klaunica	klaunica	klovnica	žena klaun
knjigoštampar	knjigotiskar	knjigoštampar	knjigoštamparka	knjigotiskarica	knjigoštamparka	knjigoštamparica
knjigovezac	knjigoveža	knjigovezac	knjigovezačica	knjigovezačica	knjigovezica	knjigovezilja, knjigovežica
knjigovođa	knjigovođa	knjigovođa	knjigovotkinja	knjigovotkinja	knjigovotkinja	
književni komparatist(a)	književni komparatist	književni komparatista	književna komparatistkinja	književna komparatistkinja	književna komparatistkinja	književna komparatistica
književnik	književnik	književnik	književnica	književnica	književnica	
v. bibliotekar	knjižničar	v. bibliotekar	v. bibliotekarka	knjižničarka	bibliotekarka	
kobasičar	kobasičar	kobasičar	kobasičarka	kobasičarka	kobasičarka	
kočijaš	kočijaš	kočijaš	kočijašica	kočijašica	kočijašica	
kočničar	kočničar	kočničar	kočničarka	kočničarka	kočničarka	
kolar	kolar	kolar	kolarka	kolarka	kolarka	
kolega	kolega	kolega	kolegica	kolegica	koleginica	
komentator	komentator	komentator	komentatorica	komentatorica	komentatorica	
komercijalist	komercijalist	komercijalista	komercijalistkinja	komercijalistkinja	komercijalistkinja	komercijalistica

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

komesar	komesar	komesar	komesarka	komesarka	komesarka	komesarica
komičar	komičar	komičar	komičarka	komičarka	komičarka	
kompozitor	kompozitor	kompozitor	kompozitorica	kompozitorica	kompozitorica	
komunalni redar	komunalni redar	komunalni redar	komunalna redarka	komunalna redarka	komunalna redarka	
komunikolog	komunikolog	komunikolog	komunikologinja	komunikologinja	komunikološkinja	
komunist(a)	komunist	komunista	komunistica	komunistica	komunistkinja	
konduker	konduker	konduker	kondukerka	kondukerka	kondukerka	
konferencijski prevodilac	konferencijski prevoditelj	konferencijski prevodilac	konferencijska prevoditeljica	konferencijska prevoditeljica	konferencijska prevoditeljica	
kongresmen	kongresnik	kongresmen	kongresmenka	kongresnica	kongresmenka	
konobar	konobar	konobar	konobarica	konobarica	konobarica	
konstruktor	konstruktor	konstruktor	konstruktorica	konstruktorica	konstruktorica	konstruktorica
konsultant	konzultant	konsultant	konsultantica	konzultantica	konsultantkinja	
konter	konter	konter	konterka	konterka	konterka	
kontrolor	kontrolor	kontrolor	kontrolorka	kontrolorka	kontrolorka	
konzervator	konzervator	konzervator	konzervatorica	konzervatorica	konzervatorica	
konzul	konzul	konzul	konzulica	konzulica	konzulka	
koordinator	koordinator	koordinator	koordinatorica	koordinatorica	koordinatorica	
kopač	kopač	kopač	kopačica	kopačica	kopačica	
korektor	korektor	korektor	korektorica	korektorica	korektorka	
koreograf	koreograf	koreograf	koreografkinja	koreografkinja	koreografkinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

korepetitor	korepetitor	korepetitor	korepetitorica	korepetitorica	korepetitorka	
korespondent	korespondent	korespondent	korespondentica	korespondentica	korespondentkinja	
korisnik	korisnik	korisnik	korisnica	korisnica	korisnica	
kormilar	kormilar	kormilar	kormilarka	kormilarka	kormilarka	
kostimograf	kostimograf	kostimograf	kostimografkinja	kostimografkinja	kostimografkinja	
košarkaš	košarkaš	košarkaš	košarkašica	košarkašica	košarkašica	
kotlar	kotlar	kotlar	kotlarka	kotlarka	kotlarka	
kovač	kovač	kovač	kovačica	kovačica	kovačica	
kozmetičar	kozmetičar	kozmetičar	kozmetičarka	kozmetičarka	kozmetičarka	
kožar	kožar	kožar	kožarka	kožarka	kožarka	
kriminalist	kriminalist	kriminalista	kriminalistkinja	kriminalistica	kriminalistkinja	
kriminolog	kriminolog	kriminolog	kriminologinja	kriminologica	kriminološkinja	
kritičar	kritičar	kritičar	kritičarka	kritičarka	kritičarka	
krojač	krojač	krojač	krojačica	krojačica	krojačica	
krovopokrivač	krovopokrivač	krovopokrivač	krovopokrivačica	krovopokrivačica	krovopokrivačica	
krupije	krupje	krupije				žena krup(i)je
krznar	krznar	krznar	krznarka	krznarica	krznarka	
kućepazitelj	kućepazitelj	kućepazitelj	kućepaziteljica	kućepaziteljica	kućepaziteljka	
kućni pomoćnik	kućni pomoćnik	kućni pomoćnik	kućna pomoćnica	kućna pomoćnica	kućna pomoćnica	
kuhar	kuhar	kuvar	kuharica	kuharica	kuvarica	
kupac	kupac	kupac	kupkinja	kupkinja	kupkinja	
kurir	kurir	kurir	kurirka	kurirka	kurirka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

kustos	kustos	kustos	kustosica	kustosica	kustoskinja	
kušalac	kušač	kušalac	kušateljica	kušačica	kušateljka	

L

laborant	laborant	laborant	laborantica	laborantica	laborantkinja	
lakirer	lakirer	lakirer	lakirerka	lakirerka	lakirerka	
leksikograf	leksikograf	leksikograf	leksikografkinja	leksikografkinja	leksikografkinja	
lektor	lektor	lektor	lektorica	lektorica	lektorka	
lemitelj	lemitelj	lemitelj	lemiteljica	lemiteljica	lemiteljka	
licitar	licitar	licitar	licitarka	licitarka	licitarka	
likvidator	likvidator	likvidator	likvidatorica	likvidatorica	likvidatorica	
limar	limar	limar	limarka	limarica	limarka	
lingvist(a)	lingvist	lingvista	lingvistica	lingvistica	lingvistkinja	
litografski crtač	litografski crtač	litografski crtač	litografska crtačica	litografska crtačica	litografska crtačica	litograf, litografkinja
livac	livac	livac	livačica	livačica	livačica	
logoped	logoped	logoped	logopedinja	logopedinja	logopedinja	logopetkinja
lončar	lončar	lončar	lončarka	lončarka	lončarka	
lovac	lovac	lovac	lovkinja	lovkinja	lovkinja	
lovočuvar	lovočuvar	lovočuvar	lovočuvarica	lovočuvarica	lovočuvarka	
ložač	ložač	ložač	ložačica	ložačica	ložačica	
lučki kapetan	lučki kapetan	lučki kapetan	lučka kapetanica	lučka kapetanica	lučka kapetanica	
lučki radnik	lučki radnik	lučki radnik	lučka radnica	lučka radnica	lučka radnica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

lutkar	lutkar	lutkar	lutkarica	lutkarica	lutkarka	
--------	--------	--------	-----------	-----------	----------	--

LJ

ljevač	ljevač	ljevač	ljevačica	ljevačica	ljevačica	
ljubitelj	ljubitelj	ljubitelj	ljubiteljica	ljubiteljica	ljubiteljica	

M

mačevalac	mačevalac	mačevalac	mačevalka	mačevalka	mačevalka	
mađioničar	mađioničar	mađioničar	mađioničarka	mađioničarka	mađioničarka	
magistar	magistar	magistar	magistrica	magistrica	magistarka	magistra
magistrant	magistrant	magistrant	magistrantica	magistrantica	magistrantica	
major	v. bojniki	major	majorka	v. bojnica	majorka	majorica
majstor	majstor	majstor	majstorica	majstorica	majstorica	
maketar	maketar	maketar	maketarka	maketarka	maketarka	
maneken	maneken	maneken	manekenka	manekenka	manekenka	
manevrist(a)	manevrist	manevrista	manevristkinja	manevristkinja	manevristkinja	manevristica
manikir	manikir	manikir	manikirka	manikirka	manikirka	maniker, manikerka
manipulant	manipulant	manipulant	manipulantica	manipulantica	manipulantkinja	
maser	maser	maser	maserka	maserka	maserka	
masker	masker	masker	maskerka	maskerka	maskerka	
maslar	maslar	maslar	maslarka	maslarka	maslarka	
mašinobravar	v. strojobravar	mašinobravar	mašinobravarka	v. strojobravarka	mašinobravarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

mašिनovoda	v. stroјovoda	mašिनovoda	mašिनovotkinja	v. stroјovotkinja	mašिनovotkinja	
matematičar	matematičar	matematičar	matematičarka	matematičarka	matematičarka	
matičar	matičar	matičar	matičarka	matičarka	matičarka	
maturant	maturant	maturant	maturantica	maturantica	maturantkinja	
medicinski tehničar	medicinski tehničar	medicinski tehničar	medicinska sestra	medicinska sestra	medicinska sestra	medicinska tehničarka
medicinski terapeut	medicinski terapeut	medicinski terapeut	medicinska terapeutkinja	medicinska terapeutkinja	medicinska terapeutkinja	medicinska terapeutica
mehaničar	mehaničar	mehaničar	mehaničarka	mehaničarka	mehaničarka	
menadžer	menadžer	menadžer	menadžerka	menadžerica	menadžerka	
mentor	mentor	mentor	mentorica	mentorica	mentorka	
mesar	mesar	mesar	mesarka	mesarka	mesarka	
metalobrusač	metalobrusač	metalobrusač	metalobrusačica	metalobrusačica	metalobrusačica	
metalobušač	metalobušač	metalobušač	metalobušačica	metalobušačica	metalobušačica	
metaloglođač	metaloglođač	metaloglođač	metaloglođačica	metaloglođačica	metaloglođačica	
metalomodelar	metalomodelar	metalomodelar	metalomodelarka	metalomodelarka	metalomodelarka	
metalopojaser	metalopojasar	metalopojaser	metalopojaserka	metalopojasarica	metalopojaserka	
metalotokar	metalotokar	metalotokar	metalotokarica	metalotokarica	metalotokarka	
metalurg	metalurg	metalurg	metalurginja	metalurginja	metalurškinja	
meteorolog	meteorolog	meteorolog	meteorologinja	meteorologinja	meteorologinja	meteorološkinja
metlar	metlar	metlar	metlarka	metlarka	metlarka	
migrant	migrant	migrant	migrantica	migrantkinja	migrantkinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

mikrobiolog	mikrobiolog	mikrobiolog	mikrobiologinja	mikrobiologinja	mikrobiološkinja	mirkobiologica
mikrofotograf	mikrofotograf	mikrofotograf	mikrofotografkinja	mikrofotografkinja	mikrofotografkinja	
mikser slike	mikser slike	mikser slike	mikserka slike	mikserka slike	mikserka slike	
miner	miner	miner	minerka	minerica	minerka	
ministar	ministar	ministar	ministrica	ministrica	ministarka	
mirotvorac	mirotvorac	mirotvorac	mirotvorka	mirotvorka	mirotvorka	
mjenjač novca	mjenjač novca	mjenjač novca	mjenjačica novca	mjenjačica novca	mjenjačica novca	
mjeritelj	mjeritelj	mjeritelj	mjeriteljica	mjeriteljica	mjeriteljka	
mljekar	mljekar	mljekar	mljekarica	mljekarica	mljekarka	
modelar	modelar	modelar	modelarka	modelarka	modelarka	
moderator	moderator	moderator	moderatorica	moderatorica	moderatorica	
modist	v. kitničar	modista	modistkinja	v. kitničarka	modistkinja	
modular	modular	modular	modularka	modularka	modularka	
molekularni botaničar	molekularni botaničar	molekularni botaničar	molekularna botaničarka	molekularna botaničarka	molekularna botaničarka	
moler	v. soboslikar	moler	molerica	v. soboslikarica	molerka	
monitor	monitor	monitor	monitorka	monitorka	monitorka	monitorica
montažer	montažer	montažer	montažerka	montažerka	montažerka	
monter	monter	monter	monterka	monterka	monterka	
mornar	mornar	mornar	mornarka	mornarka	mornarka	
motorist(a)	motorist	motorista	motoristica	motoristica	motoristkinja	
mualim	mualim	mualim	mualima	mualima	mualima	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

muzejski vodič	muzejski vodič	muzejski vodič	muzejska vodičica	muzejska vodičica	muzejska vodičica	
muzeolog	muzeolog	muzeolog	muzeologinja	muzeologica	muzeološkinja	
muzičar	v. glazbenik	muzičar	muzičarka	v. glazbenica	muzičarka	
muzikolog	muzikolog	muzikolog	muzikologinja	muzikologinja	muzikološkinja	

N

nabavni referent	nabavni referent	nabavni referent	nabavna referentica	nabavna referentica	nabavna referentkinja	
načelnik	načelnik	načelnik	načelnica	načelnica	načelnica	
nadzornik	nadzornik	nadzornik	nadzornica	nadzornica	nadzornica	
naftni procesni tehnolog	naftni procesni tehnolog	naftni procesni tehnolog	naftna procesna tehnologinja	naftna procesna tehnologinja	naftna procesna tehnološkinja	
najavljiivač programa	najavljiivač programa	najavljiivač programa	najavljiivačica programa	najavljiivačica programa	najavljiivačica programa	
naplaćivač	naplaćivač	naplaćivač	naplaćivačica	naplaćivačica	naplaćivačica	
narednik	narednik	narednik	narednica	narednica	narednica	
v. takmičar	natjecatelj	v. takmičar	v. takmičarka	natjecateljica	v. takmičarka	natjecateljka
nastavnik	nastavnik	nastavnik	nastavnica	nastavnica	nastavnica	
naučnik	v. znanstvenik	naučnik	naučnica	v. znanstvenica	naučnica	
nautičar	nautičar	nautičar	nautičarka	nautičarka	nautičarka	
navigtor leta	navigtor leta	navigtor leta	navigtorka leta	navigtorka leta	navigtorka leta	navigtorica
navijač	navijač	navijač	navijačica	navijačica	navijačica	
nijanser	nijanser	nijanser	nijanserka	nijanserka	nijanserka	
nobelovac	nobelovac	nobelovac	nobelovka	nobelovka	nobelovka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

noćni stražar	noćni stražar	noćni stražar	noćna stražarka	noćna stražarica	noćna stražarka	
v. fudbaler	nogometaš	v. fudbaler	v. fudbalerka	nogometašica	v. fudbalerka	
nomadski stočar	nomadski stočar	nomadski stočar	nomadska stočarka	nomadska stočarica	nomadska stočarka	
nosač	nosač	nosač	nosačica	nosačica	nosačica	
nosilac	nositelj	nosilac	nositeljica	nositeljica	nositeljica	
notni arhivar	notni arhivar	notni arhivar	notna arhivarka	notna arhivarka	notna arhivarka	
novinar	novinar	novinar	novinarka	novinarka	novinarka	
novinski fotograf	novinski fotograf	novinski fotograf	novinska fotografkinja	novinska fotografkinja	novinska fotografkinja	
numerolog	numerolog	numerolog	numerologinja	numerologinja	numerologinja	
nutricionist(a)	nutricionist	nutricionista	nutricionistica	nutricionistica	nutricionistkinja	

Nj

njegovatelj	njegovatelj	njegovatelj	njegovateljica	njegovateljica	njegovateljka	
-------------	-------------	-------------	----------------	----------------	---------------	--

O

obrađivač	obrađivač	obrađivač	obrađivačica	obrađivačica	obrađivačica	
obučar	obučar	obučar	obučarka	obučarka	obučarka	
ocjenjivač	ocjenjivač	ocjenjivač	ocjenjivačica	ocjenjivačica	ocjenjivačica	
očitač	očitač	očitač	očitačica	očitačica	očitačica	
odbornik	odbornik	odbornik	odbornica	odbornica	odbornica	
odgajatelj	odgojitelj	v. vaspitač	odgajateljica	odgojiteljica	v. vaspitačica	
v. advokat	odvjetnik	v. advokat	v. advokatica	odvjetnica	v. advokatkinja	
oficir	v. časnik	oficir	oficirka	v. časnica	oficirka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

oglašivač	oglašivač	oglašivač	oglašivačica	oglašivačica	oglašivačica	
ombudsman	ombudsman	ombudsman	ombudsmenka	ombudsmanka	ombudsmanka	
operator	operator	operator	operatorica	operatorica	operatorica	
optičar	optičar	optičar	optičarka	optičarka	optičarka	
optometrist	optometrist	optometrista	optometristkinja	optometristica	optometristkinja	
organizator	organizator	organizator	organizatorica	organizatorica	organizatorica	
ornitolog	ornitolog	ornitolog	ornitologinja	ornitologinja	ornitologinja	ornitološkinja
osmatrač	osmatrač	osmatrač	osmatračica	osmatračica	osmatračica	
oštrač alata	oštrač alata	oštrač alata	oštračica alata	oštračica alata	oštračica alata	
otpravnik poslova	otpravnik poslova	otpravnik poslova	otpravnica poslova	otpravnica poslova	otpravnica poslova	
ovlašteni revizor	ovlašteni revizor	ovlašteni revizor	ovlaštena revizorka	ovlaštena revizorica	ovlaštena revizorka	

P

padobranac	padobranac	padobranac	padobranka	padobranka	padobranka	
palitelj	palitelj	palitelj	paliteljica	paliteljica	paliteljica	
parazitolog	parazitolog	parazitolog	parazitologinja	parazitologinja	parazitologinja	
parketar	parketar	parketar	parketarka	parketarka	parketarka	
partner	partner	partner	partnerica	partnerica	partnerica	
pastir	pastir	pastir	pastirica	pastirica	pastirica	
patofiziolog	patofiziolog	patofiziolog	patofiziologinja	patofiziologinja	patofiziologinja	
patolog	patolog	patolog	patologinja	patologinja	patologinja	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

pčelar	pčelar	pčelar	pčelarka	pčelarka	pčelarka	
pećar	pećar	pećar	pećarica	pećarica	pećarka	
pedagog	pedagog	pedagog	pedagoginja	pedagoginja	pedagoškinja	pedagogica
pedijatar	pedijatar	pedijatar	pedijatrica	pedijatrica	pedijatarka	
pediker	pediker	pediker	pedikerka	pedikerka	pedikerka	
pekar	pekar	pekar	pekarka	pekarica	pekarka	
penzioner	v. umirovljenik	penzioner	penzionerka	v. umirovljenica	penzionerka	
perač	perač	perač	peračica	peračica	peračica	
pilot aviona	pilot zrakoplova	pilot aviona	pilotkinja aviona	pilotkinja zrakoplova	pilotkinja aviona	vozačica aviona/zrakoplova
v. točilac pića	pipničar	v. točilac pića	v. točiteljica pića	pipničarka	v. točiteljica pića	
pirotehničar	pirotehničar	pirotehničar	pirotehničarka	pirotehničarka	pirotehničarka	
pisac	pisac/spisatelj	pisac	spisateljica	spisateljica	spisateljica	
pisar	pisar	pisar	pisarica	pisarica	pisarka	
pismoslikar	pismoslikar	pismoslikar	pismoslikarica	pismoslikarica	pismoslikarka	
pjeskar	pjeskar	pjeskar	pjeskarica	pjeskarica	pjeskarka	
pjesnik	pjesnik	pjesnik	pjesnikinja	pjesnikinja	pjesnikinja	
pješak	pješak	pješak	pješakinja	pješakinja	pješakinja	
pjevač	pjevač	pjevač	pjevačica	pjevačica	pjevačica	
plakatar	plakater	plakatar	plakatarica	plakaterka	plakatarica	
planer	planer	planer	planerica	planerka	planerka	
planinar	planinar	planinar	planinarka	planinarka	planinarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

plesač	plesač	plesač	plesačica	plesačica	plesačica	
plesni partner	plesni partner	plesni partner	plesna partnerica	plesna partnerica	plesna partnerka	
pletač	pletač	pletač	pletilja	pletilja	pletilja	pletačica
plivač	plivač	plivač	plivačica	plivačica	plivačica	
pobjednik	pobjednik	pobjednik	pobjednica	pobjednica	pobjednica	
podmazivač	podmazivač	podmazivač	podmazivačica	podmazivačica	podmazivačica	
podoficir	v. dočasnik	podoficir	podoficirka	v. dočasnica	podoficirka	
podrumar	podrumar	podrumar	podrumarka	podrumarka	podrumarka	
poduzetnik	poduzetnik	poduzetnik	poduzetnica	poduzetnica	poduzetnica	
poglavar	poglavar	poglavar	poglavarica	poglavarica	poglavarica	
pogrebnik	pogrebnik	pogrebnik	pogrebnica	pogrebnica	pogrebnica	
policajac	policajac	policajac	policajka	policajka	policajka	
političar	političar	političar	političarka	političarka	političarka	
politolog	politolog	politolog	politologinja	politologinja	politološkinja	
poljoprivrednik	poljoprivrednik	poljoprivrednik	poljoprivrednica	poljoprivrednica	poljoprivrednica	
pomoćnik	pomoćnik	pomoćnik	pomoćnica	pomoćnica	pomoćnica	
pomorski nautičar	pomorski nautičar	pomorski nautičar	pomorska nautičarka	pomorska nautičarka	pomorska nautičarka	
pomorski radiotelegrafist(a)	pomorski radiotelegrafist	pomorski radiotelegrafista	pomorska radiotelegrafistkinja	pomorska radiotelegrafistica	pomorska radiotelegrafistkinja	radiotelegrafistica
poreski savjetnik	porezni savjetnik	poreski savjetnik	poreska savjetnica	porezna savjetnica	poreska savjetnica	
poreski službenik	porezni	poreski službenik	poreska službenica	porezna službenica	poreska službenica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

	službenik					
poreznik	poreznik	poreznik	poreznica	poreznica	poreznica	
porotnik	porotnik	porotnik	porotnica	porotnica	porotnica	
portir	portir	portir	portirka	portirka	portirka	
portparol	v. glasnogovornik	portparol	portparolka	v. glasnogovornica	portparolka	
poručnik	poručnik	poručnik	poručnica	poručnica	poručnica	
poslanik	v. zastupnik	poslanik	poslanica	v. zastupnica	poslanica	
poslodavac	poslodavac	poslodavac	poslodavka	poslodavka	poslodavka	
poslovni sekretar	poslovni tajnik	poslovni sekretar	poslovna sekretarica	poslovna tajnica	poslovna sekretarica	
poslovođa	poslovođa	poslovođa	poslovotkinja	poslovotkinja	poslovotkinja	
poslužitelj	poslužitelj	poslužitelj	poslužiteljica	poslužiteljica	poslužiteljka	
posrebrivač ogledala	posrebrivač ogledala	posrebrivač ogledala	posrebrivačica ogledala	posrebrivačica ogledala	posrebrivačica ogledala	
posrednik	posrednik	posrednik	posrednica	posrednica	posrednica	
poštar	poštar	poštar	poštarka	poštarica	poštarka	
potkivač	potkivač	potkivač	potkivačica	potkivačica	potkivačica	
potpredsjednik	v. dopredsjednik	potpredsjednik	potpredsjednica	v. dopredsjednica	potpredsjednica	
potpukovnik	potpukovnik	potpukovnik	potpukovnica	potpukovnica	potpukovnica	
v. historičar	povjesničar	v. istoričar	v. historičarka	povjesničarka	v. istoričarka	
pratilac	pratitelj	pratilac	pratilja	pratiteljica	pratilja	
pravni savjetnik	pravni savjetnik	pravni savjetnik	pravna savjetnica	pravna savjetnica	pravna savjetnica	
pravni zastupnik	pravni zastupnik	pravni zastupnik	pravna zastupnica	pravna zastupnica	pravna zastupnica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

pravnik	pravnik	pravnik	pravnica	pravnica	pravnica	
predavač	predavač	predavač	predavačica	predavačica	predavačica	
predradnik	predradnik	predradnik	predradnica	predradnica	predradnica	
predsjedavajući	predsjedatelj	predsjedavajući	predsjedavajuća	predsjedateljica	predsjedavajuća	
predsjednik	predsjednik	predsjednik	predsjednica	predsjednica	predsjednica	
predstavnik	predstavnik	predstavnik	predstavnica	predstavnica	predstavnica	
preparator	preparator	preparator	preparatorica	preparatorica	preparatorica	
prerađivač mlijeka	prerađivač mlijeka	prerađivač mlijeka	prerađivačica mlijeka	prerađivačica mlijeka	prerađivačica mlijeka	
pretkazivač budućnosti	pretkazivač budućnosti	pretkazivač budućnosti	pretkazivačica budućnosti	pretkazivačica budućnosti	pretkazivačica budućnosti	
prevodilac	prevoditelj	prevodilac	prevoditeljica	prevoditeljica	prevoditeljica	
primalac	primatelj	primalac	primateljica	primateljica	primateljica	
pripremač	pripremač	pripremač	pripremačica	pripremačica	pripremačica	
privrednik	privrednik	privrednik	privrednica	privrednica	privrednica	
procjenitelj	procjenitelj	procjenjivač	procjeniteljica	procjeniteljica	procjenjivačica	
prodajni referent	prodajni referent	prodajni referent	prodajna referentica	prodajna referentica	prodajna referentkinja	
prodavač	prodavač	prodavač	prodavačica	prodavačica	prodavačica	
prodekan	prodekan	prodekan	prodekanesa	prodekanica	prodekanka	
producent	producent	producent	producentica	producentica	producentkinja	
profesor	profesor	profesor	profesorica	profesorica	profesorka	
prognostičar	prognostičar	prognostičar	prognostičarka	prognostičarka	prognostičarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

vremena	vremena	vremena	vremena	vremena	vremena	
programer	programer	programer	programerka	programerka	programerka	
proizvođač	proizvođač	proizvođač	proizvođačica	proizvođačica	proizvođačica	
projektant	projektant	projektant	projektantica	projektantica	projektantkinja	
propovjednik	propovjednik	propovjednik	propovjednica	propovjednica	propovjednica	
prorektor	prorektor	prorektor	prorektorica	prorektorica	prorektorka	
protivnik	protivnik	protivnik	protivnica	protivnica	protivnica	
prozaist(a)	prozaist	prozaista	prozaistica	prozaistica	prozaistkinja	
prvi oficir	prvi časnik	prvi oficir	prva oficirka	prva časnica	prva oficirka	
psihoanalitičar	psihoanalitičar	psihoanalitičar	psihoanalitičarka	psihoanalitičarka	psihoanalitičarka	
psiholog	psiholog	psiholog	psihologinja	psihologinja	psihološkinja	
publicist	publicist	publicista	publicistkinja	publicistkinja	publicistkinja	publicistica
pukovnik	pukovnik	pukovnik	pukovnica	pukovnica	pukovnikovica	
putar	putar	putar	putarica	putarica	putarka	

R

računarski operator	računarski operator	računarski operater	računarska operatorka	računarska operatorka	računarska operaterka	
računovođa	računovođa	računovođa	računovotkinja	računovotkinja	računovotkinja	
radiotelegrafist(a)	radiotelegrafist	radiotelegrafista	radiotelegrafistkinja	radiotelegrafistica	radiotelegrafistkinja	
radni terapeut	radni terapeut	radni terapeut	radna terapeutkinja	radna terapeutkinja	radna terapeutkinja	terapeutica
radnik	radnik	radnik	radnica	radnica	radnica	
radoholičar	radoholičar	radoholičar	radoholičarka	radoholičarka	radoholičarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

rasadničar	rasadničar	rasadničar	rasadničarka	rasadničarka	rasadničarka	
ratar	ratar	ratar	ratarka	ratarica	ratarka	
v. direktor	ravnatelj	v. direktor	v. direktorica	ravnateljica	v. direktorka	
raznosilac	raznositelj	raznosilac	raznositeljica	raznositeljica	raznositeljica	
razrednik	razrednik	razrednik	razrednica	razrednica	razrednica	
razvodnik	razvodnik	razvodnik	razvodnica	razvodnica	razvodnica	
realizator	realizator	realizator	realizatorica	realizatorica	realizatorica	
recenzent	recenzent	recenzent	recenzentica	recenzentica	recenzentkinja	
repcionar	repcionar	repcionar	repcionarka	repcionarka	repcionarka	
redaktor	redaktor	redaktor	redaktorica	redaktorica	redaktorka	
redar	redar	redar	redarka	redarka	redarka	
reditelj	redatelj	režiser	rediteljka	redateljica	režiserka	rediteljica, redateljka
redovni profesor	redovni profesor	redovni profesor	redovna profesorica	redovna profesorica	redovna profesorka	
redovnik	redovnik	redovnik	redovnica	redovnica	redovnica	
referent	referent	referent	referentica	referentica	referentkinja	
rektor	rektor	rektor	rektorica	rektorica	rektorka	
rekviziter	rekviziter	rekviziter	rekviziterka	rekviziterka	rekviziterka	
reporter	reporter	reporter	reporterka	reporterka	reporterka	
reprezentativac	reprezentativac	reprezentativac	reprezentativka	reprezentativka	reprezentativka	
reprofotograf	reprofotograf	reprofotograf	reprofotografkinja	reprofotografkinja	reprofotografkinja	
restaurator	restaurator	restaurator	restauratorica	restauratorica	restauratorica	restauratorica

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

retušer	retušer	retušer	retušerka	retušerka	retušerka	
revizor	revizor	revizor	revizorka	revizorica	revizorka	
revolucionar	revolucionar	revolucionar	revolucionarka	revolucionarka	revolucionarka	
rezač	rezač	rezač	rezačica	rezačica	rezačica	
rezbar	rezbar	rezbar	rezbarka	rezbarka	rezbarka	
ribar	ribar	ribar	ribarka	ribarka	ribarka	
v. trezorist	rizničar	v. trezorist	v. trezoristica	rizničarka	v. trezoristkinja	
romansijer	romansijer	romansijer	romansijerka	romansijerka	romansijerka	
ronilac	ronilac	ronilac	roniteljka	roniteljica	roniteljka	
rudar	rudar	rudar	rudarka	rudarka	rudarka	
rukavičar	rukavičar	rukavičar	rukavičarka	rukavičarka	rukavičarka	
rukovalac	rukovatelj	rukovalac	rukovateljica	rukovateljica	rukovateljica	
rukovodilac	rukovoditelj	rukovodilac	rukovoditeljica	rukovoditeljica	rukovoditeljica	
v. hrvač	(h)rvač	rvač	v. hrvačica	(h)rvačica	rvačica	

S

sahadžija	v. urar	v. časovničar	sahadžijka	v. urarka	v. časovničarka	
saksofonist(a)	saksofonist	saksofonista	saksofonistica	saksofonistkinja	saksofonistkinja	
samostalni istraživač	samostalni istraživač	samostalni istraživač	samostalna istraživačica	samostalna istraživačica	samostalna istraživačica	
saobraćajni policajac	saobraćajni policajac	saobraćajni policajac	saobraćajna policajka	saobraćajna policajka	saobraćajna policajka	
saradnik	suradnik	saradnik	saradnica	suradnica	saradnica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

sastavljač	sastavljač	sastavljač	sastavljačica	sastavljačica	sastavljačica	
savjetnik	savjetnik	savjetnik	savjetnica	savjetnica	savjetnica	
scenarist(a)	scenarist	scenarista	scenaristica	scenaristkinja	scenaristkinja	
scenograf	scenograf	scenograf	scenografkinja	scenografkinja	scenografkinja	
seizmolog	seizmolog	seizmolog	seizmologinja	seizmologinja	seizmološkinja	
sekretar (neke ustanove)	v. tajnik (neke ustanove)	sekretar (neke ustanove)	sekretarka	v. tajnica	sekretarka	
senator	senator	senator	senatorka	senatorica	senatorka	
serviser	serviser	serviser	serviserka	serviserka	serviserka	
sirar	sirar	sirar	sirarka	sirarka	sirarka	
sitoštampar	sitotiskar	sitoštampar	sitoštamarka	sitotiskarica	sitoštamarka	
sjemenar	sjemenar	sjemenar	sjemenarka	sjemenarka	sjemenarka	
skelar	skelar	skelar	skelarka	skelarica	skelarka	
skiper	skiper	skiper	skiperka	skiperka	skiperka	
skladišni manipulant	skladišni manipulant	skladišni manipulant	skladišna manipulantica	skladišna manipulantica	skladišna manipulantkinja	
skladištar	skladištar	skladištar	skladištarka	skladištarka	skladištarka	
v. staratelj	skrbnik	v. staratelj	v. starateljica	skrbnica	v. starateljka	
skretničar	skretničar	skretničar	skretničarka	skretničarka	skretničarka	
skupljač priloga za dobrotvorne svrhe	skupljač priloga za dobrotvorne svrhe	skupljač priloga za dobrotvorne svrhe	skupljačica priloga za dobrotvorne svrhe	skupljačica priloga za dobrotvorne svrhe	skupljačica priloga za dobrotvorne svrhe	
sladoledar	sladoledar	sladoledar	sladoledarka	sladoledarica	sladoledarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

slagač	slagar	slagač	slagačica	slagarica	slagačica	
slastičar	slastičar	slastičar	slastičarka	slastičarka	poslastičarka	
slavist(a)	slavist	slavista	slavistica	slavistkinja	slavistkinja	
slikar	slikar	slikar	slikarica	slikarica	slikarka	
slovoslagač	slovoslugar	slovoslagač	slovoslagačica	slovoslugarica	slovoslagačica	
slušalac	slušatelj	slušalac	slušateljica	slušateljica	slušateljka	
službenik	službenik	službenik	službenica	službenica	službenica	
smjenovođa	smjenovođa	smjenovođa	smjenovotkinja	smjenovotkinja	smjenovotkinja	
snimatelj	snimatelj	snimatelj	snimačica	snimateljica	snimateljka	
sobar	sobar	sobar	sobarica	sobarica	sobarica	
v. moler	soboslikar	v. moler	v. molerica	soboslikarica	v. molerka	
socijalni radnik	socijalni radnik	socijalni radnik	socijalna radnica	socijalna radnica	socijalna radnica	
sociolog	sociolog	sociolog	sociologinja	sociologinja	sociološkinja	
solo pjevač	solo pjevač	solo pjevač	solo pjevačica	solo pjevačica	solo pjevačica	solist/ica, solistkinja
sopranist(a)	sopranist	sopranista	sopranistica	sopranistica	sopranka	
spajač	spajač	spajač	spajateljica	spajateljica	spajateljka	
spasilac iz požara	spasilac iz požara	spasilac iz požara	spasiteljica iz požara	spasiteljica iz požara	spasiteljka iz požara	
spiker	spiker	spiker	spikerka	spikerica	spikerka	
sportista	sportaš	sportista	sportistica	sportašica	sportistkinja	
staklar	staklar	staklar	staklarka	staklarica	staklarka	
staklorezac	staklorezac	staklorezac	staklorezačica	staklorezačica	staklorezačica	
staratelj	v. skrbnik	staratelj	starateljica	v. skrbnica	starateljka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

statističar	statističar	statističar	statističarka	statističarka	statističarka	
stenodaktilograf	stenodaktilograf	stenodaktilograf	stenodaktilografkinja	stenodaktilografkinja	stenodaktilografkinja	
stenograf	stenograf	stenograf	stenografkinja	stenografkinja	stenografkinja	
stipendist(a)	stipendist	stipendista	stipendistica	stipendistkinja	stipendistkinja	
stjuard	stjuard	stjuard	stjuardesa	stjuardesa	stjuardesa	
stočar	stočar	stočar	stočarka	stočarica	stočarka	
stolar	stolar	stolar	stolarica	stolarica	stolarica	
stomatolog	stomatolog	stomatolog	stomatologinja	stomatologinja	stomatološkinja	
stomatološki tehničar	stomatološki tehničar	stomatološki tehničar	stomatološka sestra	stomatološka sestra	stomatološka sestra	stomatološka tehničarka
stražar	stražar	stražar	stražarka	stražarica	stražarka	
v. mašinobravar	strojobravar	v. mašinobravar	v. mašinobravarka	strojobravarka	v. mašinobravarka	
v. mašinovođa	strojovođa	v. mašinovođa	v. mašinovotkinja	strojovotkinja	v. mašinovotkinja	
stručni saradnik (asistent)	stručni suradnik (asistent)	stručni saradnik (asistent)	stručna saradnica (asistentica)	stručna suradnica (asistentica)	stručna saradnica (asistentkinja)	
stručnjak	stručnjak	stručnjak	stručnjakinja	stručnjakinja	stručnjakinja	ekspert/ica
student	student	student	studentica	studentica	studentkinja	
stupičar	stupičar	stupičar	stupičarka	stupičarka	stupičarka	
sudija	sudac	sudija	sutkinja	sutkinja	sutkinja	sudinica
sudski tumač	sudski tumač	sudski tumač	sudska tumačica	sudska tumačiteljica	sudska tumačiteljica	
suvozač	suvozač	suvozač	suvozačica	suvozačica	suvozačica	
svećenik/	svećenik	sveštenik	svećenica/ sveštenica	svećenica	sveštenica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

sveštenik					
svirač	svirač	svirač	sviračica	sviračica	sviračica
svjetioničar	svjetioničar	svjetioničar	svjetioničarka	svjetioničarka	svjetioničarka

Š

šahist(a)	šahist	šahista	šahistica	šahistkinja	šahistkinja
šalterski službenik	šalterski službenik	šalterski službenik	šalterska službenica	šalterska službenica	šalterska službenica
šef	šef	šef	šefica	šefica	šefica
šeširdžija	v. klobučar	šeširdžija	šeširdžijka	v. klobučarka	šeširdžijka
šifrant	šifrant	šifrant	šifrantica	šifrantica	šifrantkinja
šivač	šivač	šivač	šivačica	šivačica	šivačica
šoumen	šoumen	šoumen	šoumenka	šoumenka	šoumenka
špediter	špediter	špediter	špediterka	špediterka	špediterka
špediterski carinski deklarant	špediterski carinski deklarant	špediterski carinski deklarant	špediterska carinska deklarantkinja	špediterska carinska deklarantkinja	špediterska carinska deklarantkinja
štampar	v. tiskar	štampar	štamarka	v. tiskarica	štamarka
štimer	štimer	štimer	štimerka	štimerica	štimerka
šumar	šumar	šumar	šumarka	šumarica	šumarka

T

v. sekretar	tajnik	v. sekretar	v. sekretarka	tajnica	v. sekretarka
takmičar	v. natjecatelj	takmičar	takmičarka	v. natjecateljica	takmičarka

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

taksist(a)	taksist	taksista	taksistkinja	taksistica	taksistkinja	
talilac	talilac	talilac	taliteljica	taliteljica	taliteljka	
tapetar	tapetar	tapetar	tapetarka	tapetarka	tapetarka	
tarifer	tarifer	tarifer	tariferka	tariferka	tariferka	
tehničar	tehničar	tehničar	tehničarka	tehničarka	tehničarka	
tehnički crtač	tehnički crtač	tehnički crtač	tehnička crtačica	tehnička crtačica	tehnička crtačica	
tehnički direktor	tehnički direktor	tehnički direktor	tehnička direktorica	tehnička direktorica	tehnička direktorka	
tehnički kalkulant	tehnički kalkulant	tehnički kalkulant	tehnička kalkulantkinja	tehnička kalkulantica	tehnička kalkulantkinja	
tehnički kontrolor	tehnički kontrolor	tehnički kontrolor	tehnička kontrolorka	tehnička kontrolorka	tehnička kontrolorka	
tehnolog	tehnolog	tehnolog	tehnologinja	tehnologica	tehnološkinja	
telefaksist(a)	telefaksist	telefaksista	telefaksistkinja	telefaksistkinja	telefaksistkinja	
telefonist(a)	telefonist	telefonista	telefonistkinja	telefonistkinja	telefonistkinja	telefonistica
telegrafist(a)	telegrafist	telegrafista	telegrafistkinja	telegrafistkinja	telegrafistkinja	telegrafistica
teleprinterist(a)	teleprinterist	teleprinterista	teleprinteristkinja	teleprinteristkinja	teleprinteristkinja	
teniser	tenisač	teniser	teniserka	tenisačica	teniserka	
teolog	teolog	teolog	teologinja	teologica	teološkinja	
teoretičar	teoretičar	teoretičar	teoretičarka	teoretičarka	teoretičarka	
terapeut	terapeut	terapeut	terapeutkinja	terapeutkinja	terapeutkinja	terapeutica
termoizolater	termoizolater	termoizolater	termoizolaterka	termoizolaterka	termoizolaterka	
tesar	tesar	tesar	tesarica	tesarica	tesarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

tetovirač	tetovirač	tetovirač	tetoviračica	tetoviračica	tetoviračica	
timaritelj	timaritelj	timaritelj	timariteljica	timariteljica	timariteljka	
tjelohranitelj	tjelohranitelj	tjelohranitelj	tjelohraniteljica	tjelohraniteljica	tjelohraniteljka	
tjesteninar	tjesteninar	tjesteninar	tjesteninarka	tjesteninarka	tjesteninarka	
tkač	tkalac	tkač	tkalja	tkalja	tkalja	
točilac pića	v. pipničar	točilac pića	točiteljica pića	v. pipničarka	točiteljica pića	
tokar	tokar	tokar	tokarka	tokarica	tokarka	
toksikolog	toksikolog	toksikolog	toksikologinja	toksikologica	toksikološkinja	
torbar	torbar	torbar	torbarka	torbarica	torbarka	
traktorist(a)	traktorist	traktorista	traktoristica	traktoristkinja	traktoristkinja	
treći oficir palube	treći časnik palube	treći oficir palube	treća oficirka palube	treća časnica palube	treća oficirka palube	
trener	trener	trener	trenerica	trenerka	trenerka	
trezorist(a)	v. rizničar	trezorista	trezoristica	v. rizničarka	trezoristkinja	
trgovački putnik	trgovački putnik	trgovački putnik	trgovačka putnica	trgovačka putnica	trgovačka putnica	
turistički animator	turistički animator	turistički animator	turistička animatorica	turistička animatorica	turistička animatorica	
turistički vodič	turistički vodič	turistički vodič	turistička vodičica	turistička vodičica	turistička vodičica	
tutor	tutor	tutor	tutorica	tutorica	tutorka	
tužilac	tužitelj	tužilac	tužiteljica	tužiteljica	tužiteljica	

U

učenik	učenik	učenik	učenica	učenica	učenica	
učitelj	učitelj	učitelj	učiteljica	učiteljica	učiteljica	
ugljar	ugljar	ugljar	ugljarica	ugljarica	ugljarka	
ugostitelj	ugostitelj	ugostitelj	ugostiteljka	ugostiteljica	ugostiteljka	
ulični prodavač	ulični prodavač	ulični prodavač	ulična prodavačica	ulična prodavačica	ulična prodavačica	
v. penzioner	umirovljenik	v. penzioner	v. penzionerka	umirovljenica	v. penzionerka	
umjetnički stvaralac	umjetnički stvaratelj	umjetnički stvaralac	umjetnička stvarateljica	umjetnička stvarateljica	umjetnička stvarateljica	
v. zaposlenik	uposlenik	v. zaposlenik	v. zaposlenica	uposlenica	zaposlenica	
upravitelj	upravitelj	upravitelj	upraviteljica	upraviteljica	upraviteljica	
upravnik domaćinstva	upravnik kućanstva	upravnik domaćinstva	upravnica domaćinstva	upravnica kućanstva	upravnica domaćinstva	
v. sahadžija	urur	v. časovničar	v. sahadžijka	urarka	v. časovničarka	
urbanist	urbanist	urbanista	urbanistica	urbanistkinja	urbanistkinja	
urednik	urednik	urednik	urednica	urednica	urednica	
utovarivač	utovarivač	utovarivač	utovarivačica	utovarivačica	utovarivačica	
uzgajivač	uzgajivač	uzgajivač	uzgajivačica	uzgajivačica	uzgajivačica	

V

v. kipar	v. kipar	vajar	v. kiparica	v. kiparica	vajarka	
valjaoničar	valjaoničar	valjaoničar	valjaoničarka	valjaoničarka	valjaoničarka	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

vanredni profesor	vanredni profesor	vanredni profesor	vanredna profesorica	vanredna profesorica	vanredna profesorka	
v. odgajatelj	v. odgojitelj	vaspitač	v. odgajateljica	v. odgojiteljica	vaspitačica	
vaterpolist(a)	vaterpolist	vaterpolista	vaterpolistica	vaterpolistica	vaterpolistkinja	
vatrogasac	vatrogasac	vatrogasac	vatrogaskinja	vatrogaskinja	vatrogaskinja	
v. ambasador	veleposlanik	v. ambasador	v. ambasadorica	veleposlanica	ambasadorka	
vegetarijanac	vegetarijanac	vegetarijanac	vegetarijanka	vegetarijanka	vegetarijanka	
veterinar	veterinar	veterinar	veterinarka	veterinarka	veterinarka	
veterinarski bolničar	veterinarski bolničar	veterinarski bolničar	veterinarska bolničarka	veterinarska bolničarka	veterinarska bolničarka	
vezilac	vezilac	vezilac	vezilja	vezilja	vezilja	
vicekonzul	vicekonzul	vicekonzul	vicekonzulka	vicekonzulica	vicekonzulka	
videotehničar	videotehničar	videotehničar	videotehničarka	videotehničarka	videotehničarka	
videotekar	videotekar	videotekar	videotekarka	videotekarka	videotekarka	
vinogradar	vinogradar	vinogradar	vinogradarka	vinogradarka	vinogradarka	vinogradarica
violinist(a)	violinist	violinista	violinistica	violinistkinja	violinistkinja	
violončelist	violončelist	violončelista	violončelistica	violončelistica	violončelistkinja	
virtuoz	virtuoz	virtuoz	virtuoskinja	virtuoskinja	virtuoskinja	
viši asistent	viši asistent	viši asistent	viša asistentica	viša asistentica	viša asistentkinja	
viši upravni savjetnik	viši upravni savjetnik	viši upravni savjetnik	viša upravna savjetnica	viša upravna savjetnica	viša upravna savjetnica	
vjernik	vjernik	vjernik	vjernica	vjernica	vjernica	
vjeroučitelj	vjeroučitelj	vjeroučitelj	vjeroučiteljica	vjeroučiteljica	vjeroučiteljica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

vlasuljar	vlasuljar	vlasuljar	vlasuljarka	vlasuljarka	vlasuljarka	
voćar	voćar	voćar	voćarka	voćarka	voćarka	
vodič	vodič	vodič	vodičica	vodičica	vodičica	
voditelj	voditelj	voditelj	voditeljica	voditeljica	voditeljka	
vodograditelj	vodograditelj	vodograditelj	vodograditeljica	vodograditeljica	vodograditeljka	
vođa	vođa	vođa	voćkinja	voćkinja	voćkinja	liderka
vojniki	vojniki	vojniki	voćkininja	voćkininja	voćkininja	
volonter	volonter	volonter	volonterka	volonterka	volonterka	
vozač	vozač	vozač	vozačica	vozačica	vozačica	
vozački instruktor	vozački instruktor	vozački instruktor	vozačka instruktorka	vozačka instruktorka	vozačka instruktorka	
vozni manipulant	vozni manipulant	vozni manipulant	vozna manipulantica	vozna manipulantica	vozna manipulantkinja	
vrtlar	vrtlar	vrtlar	vrtlarica	vrtlarica	vrtlarica	
vulkanizer	vulkanizer	vulkanizer	vulkanizerka	vulkanizerka	vulkanizerka	

Z

zakonodavac	zakonodavac	zakonodavac	zakonodavka	zakonodavka	zakonodavka	
zamjenik	zamjenik	zamjenik	zamjenica	zamjenica	zamjenica	
zapisničar	zapisničar	zapisničar	zapisničarka	zapisničarka	zapisničarka	
zaposlenik	v. uposlenik	zaposlenik	zaposlenica	v. uposlenica	zaposlenica	
zapovjednik	zapovjednik	zapovjednik	zapovjednica	zapovjednica	zapovjednica	
v. poslanik	zastupnik	v. poslanik	v. poslanica	zastupnica	v. poslanica	

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

zavorenik	zatočenik	zatvorenik	zavorenica	zatočenica	zavorenica	
zavarivač	zavarivač	zavarivač	zavarivačica	zavarivačica	zavarivačica	
zidar	zidar	zidar	zidarica	zidarica	zidarka	
zidar šamoter	zidar šamoter	zidar šamoter	zidarica šamoterka	zidarica šamoterka	zidarka šamoterka	
zlatar	zlatar	zlatar	zlatarka	zlatarica	zlatarka	
v. naučnik	znanstvenik	v. naučnik	v. naučnica	znanstvenica	naučnica	
zoolog	zoolog	zoolog	zoologinja	zoologinja	zoološkinja	zoologica
zoološki tehničar	zoološki tehničar	zoološki tehničar	zoološka tehničarka	zoološka tehničarka	zoološka tehničarka	
zubar	zubar	zubar	zubarka	zubarica	zubarka	
zubotehničar	zubotehničar	zubotehničar	zubotehničarka	zubotehničarka	zubotehničarka	

Ž

žarilac	žarilac	žarilac	žariteljica	žariteljica	žariteljka	
željezničar	željezničar	željezničar	željezničarka	željezničarka	željezničarka	
željeznički otpravnik	željeznički otpravnik	željeznički otpravnik	željeznička otpravnica	željeznička otpravnica	željeznička otpravnica	
željeznički blagajnik	željeznički blagajnik	željeznički blagajnik	željeznička blagajnica	željeznička blagajnica	željeznička blagajnica	
željeznički radnik	željeznički radnik	željeznički radnik	željeznička radnica	željeznička radnica	željeznička radnica	
žičar	žičar	žičar	žičarka	žičarka	žičarka	
žongler	žongler	žongler	žonglerka	žonglerica	žonglerka	
župni asistent	župni asistent	župni asistent	župna asistentica	župna asistentica	župna asistentkinja	

VII dio

Literatura

- Belsey, Catherine (2003). *Poststrukturalizam*. Sarajevo: Šahinpašić.
- Begagić, Lamija [et al.]. (2009). *SVEZAME, otvori se!* čitanka za 6. razred devetogodišnje osnovne škole. Sarajevo: Sezam.
- Bertoša, Mislava (2001). *Jezične promjene i feministička kritika jezika*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Bourdieu, Pierre (1992). *Što znači govoriti*. Zagreb: Naprijed.
- Borić, Rada (2007). *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske Unije*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.
- Borić, Rada (1998). Ženski identitet u jeziku, *Treća 1/1*, str. 37–44.
- Cameron, Deborah (2008). *The Myth of Mars and Venus: Do Men and Women Really Speak Different Languages*. New York: Oxford University Press.
- Čopić, Hana (2007). *Žene i jezik*. U: Zaharijević, A., *Neko je rekao feminizam?* Beograd: Centar za ženske studije, Žene u crnom, Rekonstrukcija ženskog fonda, str. 216–226.
- Dardić, Dragana i Milojević, Milkica (2010). *Priručnik za izvještavanje o marginalizovanim grupama*. Banja Luka: Helsinški parlament građana.
- *Diskusija s Biljanom Kašić, koordinatoricom Centra za ženske studije: Feminizam – izazov za 21. stoljeće*. [Po tonskom zapisu priredila Valerija Barada. Zagreb: Klub studenata sociologije Diskrepancija.]. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/32359>
- Dračo, Ivana i Čaušević, Jasmina (2009). *Rodna ravnopravnost – Pravni okvir*. U: Spahić Šiljak, Zilka i Anić, Rebeka *Jadranka, 1 vjernice i građanke*. Sarajevo: TPO fondacija i CIPS Univerziteta u Sarajevu.
- Drobñjak, Nada (2006). *On je rekla: Upotreba rodno-senzitivnog jezika*. Podgorica: Kancelarija za ravnopravnost polova Vlade Republike Crne Gore.
- *Hrvatski jezični portal*. Dostupno na: <http://hjp.srce.hr/>
- Husremović, Dženana et al. (2007). *Obrazovanje u Bosni i Hercegovini: Čemu učimo djecu: Analiza sadržaja udžbenika nacionalne grupe predmeta*. Sarajevo: Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina. Dostupno na http://www.zapravicnoobrazovanje.ba/Istrazivanja/5.%20FOD%20analiza_sadrzaja_uzbenika_nacionalne_grupe_predmeta.pdf
- Gender akcioni plan BiH. (2006). U: *Službeni glasnik BiH, br. 41/09*.
- Glavacki-Bernardi, Zrinjka (2008). *Kad student zatrudni...: Rasprava o rodnoj perspektivi u jeziku*. Zagreb: Alfa.
- Hallilović, Senahid, Palić, Ismail i Šehović, Amela (2010). *Rječnik bosanskoga jezika*. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Heffer, Hrvoja (2007). Biološka i društvena kategorija roda u rodnoj teoriji i rodna teorija stereotipa, *Raspr. Inst. hrv. jez. jezikosl., knj. 33*, str. 165–175.
- Horozović, Taida, Đurković, Svetlana i Dekić, Slobodanka (2006). *Analiza terminologije koja se odnosi na LGBTIQ populaciju u štampanim medijima u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Udruženje Q za promicanje i zaštitu kulture, identiteta i ljudskih prava queer osoba. Dostupno na <http://www.queer.ba/files/LGBTIQMedijska.pdf>.
- Hraste, Mate (1953). O ženskim prezimenima, *Jezik, 2/5*, str. 136–140.
- Jarić, Vesna i Radović, Nadežda (2010). *Rečnik rodne ravnopravnosti*. Beograd, Novi Sad: Art print.
- Katnić-Bakaršić, Marina (2004). *Jezik i (de)konstrukcija roda*. U: J. Babić-Avdispahić, J. Bakšić-Mufić [et al.], *Izazovi feminizma*. Sarajevo: Forum Bosnae.
- Katnić-Bakaršić, Marina (2006). *Stilističke skice*. Sarajevo: Connectum.

Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku u obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima

100

- Klasifikacija zanimanja Federacije Bosne i Hercegovine. (2009). Federalni zavod za statistiku. Dostupno na <http://www.fzs.ba/zanimanja.htm>
- Klasifikacija zanimanja Republike Srpske. (2011). U: *Službeni glasnik 40/11*.
- Lovrić-Jović, Ivana (2003). Seksizam u jeziku: zamke i varke, *Kruh i ruže 18*.
- Majstorović, Danijela and Mandić, M. (forthcoming) *What it means to be a Bosnian woman - analyzing women's talk between patriarchy and emancipation. Living with Patriarchy - Discursive Costructions of Gendered Subjects Across Cultures* eds D. Majstorović and I. Lassen. Amstardam: John Benjamins.
- Mehmedić, Uzeir i Mađarević, Mirjana (1998). *Teorija i metodika tjelesnog odgoja*. Zenica: Pedagoška akademija.
- Mills, Sara (2008). *Language and Sexism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitrović, Danka O. i Džibrčić, Amra (2006). *Mediji: modul 2*. Tuzla: Bosanska riječ.
- Moranjak-Bamburać, Nirman (2006). *Vodič kroz studij roda, ideologije, kulture*. Sarajevo: Centar za interdisciplinarnе studije Univerziteta u Sarajevu.
- Moranjak-Bamburać, Nirman (2006). *The unbearable lightness of stereotypes*. In: N. Moranjak Bamburać, T. Jusić i A. Isanović (eds), *Stereotyping: representation of women in print media in South East Europe*. Sarajevo: Mediacentar.
- Nacionalna klasifikacija zanimanja Republike Hrvatske. (2010). U: *Narodne novine br. 147/10*. Dostupno na <http://www.hkdm.hr/?page=news,662>
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini. (2003). U: *Službeni glasnik broj 18/03*.
- Poštić, Jelena i Hodžić, Amir (ur.). (2006) *Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti*. Zagreb: Ženska soba.
- Savić, Svenka (1995). Jezik i pol: istraživanja u svetu, *Ženske studije, br. 1*.
- Savić, Svenka (1996). Jezik i pol: istraživanja kod nas, *Ženske studije, br. 2*.
- Savić, Svenka (2010). *Uputstva za standardizaciju rodno osjetljivog jezika*. Dostupno na: http://www.zenskestudije.org.rs/01_o_nama/svenka_savic/svenka_savic.html
- Savić, Svenka (2004). *Žena sakrivena jezikom medija: kodeks neseksističke upotrebe jezika*. Novi Sad: Futura publikacije.
- Savić, Svenka, Čanak, Marijana, Mitro, Veronika, i Štrasni, Gordana (2009). *Rod i jezik*. Novi Sad: Ženske studije i istraživanja i Futura publikacije.
- Sosir, de Ferdinand (1996). *Kurs opšte lingvistike*. Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Spahić, Vedad (2003). *Čitanka za četvrti razred gimnazije*. Sarajevo: Sarajevo Publishing.
- Šehović, Amela (2003). Upotreba mocionih sufiksa (u *nomina agentis et professionis*) u savremenom razgovornom bosanskom jeziku, *Pismo, 1/1, str. 73–92*.
- Tannen, Deborah (1994). *Gender and Discourse*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Tannen, Deborah (1990). *You Just Don't Understand!: Women and Men in Conversation*. New York: Harper.
- Trudgill, Peter (2000). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. London: Penguin Books.
- United Nations. *Guidelines on Gender-Neutral Language* (1999). Dostupno na <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf>
- United Nations. *The Universal Declaration of Human Rights*. Dostupno na <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>.
- Uputstva za standardni i nediskriminativni govor i ponašanje Zaštitnika građana Republike Srbije. (2010). Dostupno na <http://www.inkluzija.gov.rs/?p=2513&lang=cs>
- Veličković, Nenad (2010). *Ideološka instrumentalizacija književnosti u bosanskohercegovačkim udžbenicima bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika i književnosti (na primjerima iz čitanki od petog razreda osnovne škole do četvrtog razreda srednje škole)*. (Neobjavljena doktorska disertacija). Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Zaharijević, Adrijana (2003). *Kratki pojmovnik queer teorije*. U: Dajan Fas (ur.), *Hrestomatija. Unutra/Izvan*. Beograd: Centar za ženske studije.
- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini: prečišćeni tekst. (2010). U: *Službeni glasnik BiH, god. XIV, br. 32*. Dostupno na http://www.arsbih.gov.ba/images/documents/zors_32_10.pdf

Vlada Federacije
Bosne i Hercegovine
Gender Centar

Agencija za ravnopravnost spolova BiH
Ministarstva za ljudska prava
i izbjeglice BiH

Vlada Republike Srpske
Gender Centar – Centar za jednakost i
ravnopravnost polova

„Finansijski podržano iz sredstava FIGAP programa.

Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014), rezultat je saradnje Agencije za ravnopravnost spolova BiH - Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Gender Centra Federacije BiH i Gender Centra Republike Srpske, a njegov je cilj da osigura održivu provedbu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 41/09). Program podržava grupa međunarodnih donatora koju čine vlade: Kraljevine Švedske, koju predstavlja Ambasada Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SIDA, Republike Austrije, koju predstavlja Ambasada Republike Austrije u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije ADA, Velike Britanije, koju predstavlja Britanska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije DFID i Švajcarske konfederacije, koju predstavlja Švajcarska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SDC.*